

มันนี “ซาไก”: ภาพตัวแทน ชชาติพันธุ์
และความเป็นชายขอบ
(Mani ‘Sakai’: Representations,
Ethnicity and Marginality)

อภิชนา แก้วอุทัย
(Apichaya Kaewuthai)

Received: January 7, 2020

Revised: May 4, 2020

Accepted: June 15, 2020

บทความวิจัย

-

วิชาการ

* อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Lecturer,
Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University).

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาพตัวแทนของม้านิ “ซาโก” ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและวาทกรรมสารคดี ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อสื่อภาพตัวแทนดังกล่าว และความสัมพันธ์ของภาพตัวแทนม้านิ “ซาโก” กับความเป็นชาติพันธุ์และชายขอบ ข้อมูลที่ศึกษาประกอบด้วยหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยออนไลน์ 10 ชื่อฉบับ สารคดีม้านิ (ซาโก) ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์เผยแพร่ในรูปแบบวิดีโอทางยูทูป (YouTube) และสื่อสิ่งพิมพ์สารคดีอีก 2 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบสร้างวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยใช้กลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ และการใช้โครงสร้างประโยคเพื่อสื่อความหมาย ส่วนในวาทกรรมสารคดีผู้ประกอบสร้างใช้กลวิธี 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การใช้รูปประโยค และการปฏิเสธ กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยใช้เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนของซาโก ได้แก่ 1) ซาโกเป็นคนป่าล้าสมัย แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ 2) ซาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน 3) ซาโกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง 4) ซาโกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 5) ซาโกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว สำหรับกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสารคดีสื่อให้เห็นภาพตัวแทนของซาโก ได้แก่ 1) ซาโกเป็นผู้มีชีวิตผูกพันกับผืนป่า 2) ซาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน 3) ซาโกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง 4) ซาโกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล 5) ซาโกเป็นผู้ด้อยโอกาส และถูกเอาเปรียบจากสังคม และ 6) ซาโกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ภาพตัวแทนของม้านิ ซาโก ยังสัมพันธ์กับความเป็นชาติพันธุ์ และชายขอบ กล่าวคือ ม้านิ “ซาโก” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ถูกสร้างให้มีนัยหมายถึงความเป็นชนส่วนน้อย ถูกผลักให้ออกห่างไปยังชายขอบ อันเป็นทิศทางที่ตรงกันข้ามกับศูนย์กลางหรือชนส่วนใหญ่ของประเทศ

คำสำคัญ: ม้านิ, ซาโก, ภาพตัวแทน, วาทกรรม

ABSTRACT

This research article aims to (i) study the representations of the Mani ‘Sakai’ which are presented through the discourse of Thai daily newspapers and the discourse of documentary as well as the linguistic devices used to communicate the representations, and (ii) identify the relationship between Mani ‘Sakai’ representations and the ethnicity and marginality. Data was collected from 10 online Thai daily newspapers, Mani documentary (Sorakadee Mani) published on YouTube and 2 documentary publications (Sarakadee Sakai). Results show that the Thai daily newspaper discourse use 3 linguistic devices, including word choices, metaphors and sentence patterns, whereas the documentary discourse uses 4 linguistic devices, including word choices, metaphors, sentence patterns, and negation. The representations of the Mani ‘Sakai’ in Thai daily newspapers are: (i) the Sakai are wild men, outdated and different from the majority of people in the country; (ii) the Sakai live a vagrant life; (iii) the Sakai’s lifestyles change over time; (iv) the Sakai need assistance in problem - solving and improving quality of life; and (v) the Sakai are a tourism product. The representations of the Mani ‘Sakai’ in documentaries are: (i) the Sakai have a deep connection with forests; (ii) the Sakai live a vagrant life; (iii) the Sakai’s lifestyles change over time; (iv) the Sakai need assistance; (v) the Sakai are the underprivileged who have been exploited by the society; and (vi) the Sakai are a tourism product. In addition, Mani ‘Sakai’ representations are related to the ethnicity and marginality. In other words, they are illustrated as ethnic minorities who have been pushed away to the opposite direction of the center and the majority of people in the country.

Keywords: Mani, Sakai, Representations, Discourse

บทนำ

มันนิ “ซาไก” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามพื้นที่ป่าเขาในภาคใต้ของประเทศไทยตลอดไปจนถึงประเทศมาเลเซีย ซาไกมีชื่อเรียกหลายชื่อ อาทิ ชาวพัทลุงเรียก *เงาะ เงาะป่า* เนื่องจากเส้นผมของซาไกหยิกหยองคล้ายเงาะที่เป็นผลไม้ ชาวสตูลเรียก *ชาวป่า* เพราะพวกเขาอาศัยอยู่ตามป่าเขา ไม่อยู่ในที่ราบโล่งเหมือนชาวบ้านทั่วไป ชาวไทยมุสลิมแถบปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเรียก *ซาแก* แปลว่า แข็งแรงหรือป่าเถื่อน เพราะกลุ่มชาติพันธุ์นี้มักอยู่ตามป่าและมีความทรหดอดทนบึกบึน แต่ชาวไทยพุทธเรียกเพี้ยนไปเป็น *ซาไก* ชาวมาเลเซียเรียกว่า *โอรัง อัซลี* (Orang Asli) แปลว่า คนพื้นเมืองหรือคนดั้งเดิม ซาไกโดยทั่วไปมีความรู้สึกที่ดีและพอใจให้คนอื่นเรียกพวกเขาว่า เป็นพวก *โอรัง อัซลี* เพราะมีความหมายไปในทำนองยกย่องให้เกียรติว่าพวกเขาเป็นคนดั้งเดิม เป็นเจ้าของถิ่นเดิม ไม่ใช่พวกป่าเถื่อนอย่างคำว่า *ซาไก* แต่ซาไกเรียกตัวเองว่า *มันนิ* ซึ่งแปลว่ามนุษย์ (Duangjan 1980: 2 - 3)

กลุ่มชาติพันธุ์มันนิ “ซาไก” นั้นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายผ่านบทพระราชนิพนธ์ “เงาะป่า” ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ลักษณะเด่นของงานนี้ คือ การบรรยายลักษณะทั่วไปของชาวเงาะ เช่น ผม ตา ปาก สีมิว เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ และยังมีการบรรยายซ้ำในบทละครเรื่องสังข์ทองว่าด้วยเงาะที่แฝงอยู่ในรูปวรรณคดี เป็นเรื่องของพระสังข์พระเอกของเรื่องที่ซ่อนรูปในร่างชายอัปลักษณ์ที่เรียกว่า เจ้าเงาะ (Winichakul 2000) เงาะป่าซาไก จึงเริ่มเป็นที่รู้จักและสนใจของผู้คนเรื่อยมา คนทั่วไปมักจะมอง “ซาไก” ในภาพของชาวป่าที่ด้อยพัฒนาและล้าสมัยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “ซาไกยูไนเต็ด” ได้เสนอเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นการปรับตัวของกลุ่มเด็กชาวซาไกที่ต้องมาใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ถูกคนเมืองมองด้วยความขบขันในความล้าหลัง หรือในข่าวหนังสือพิมพ์ที่แสดงให้เห็นถึงความล้าสมัย และการมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบบ้านป่าเมืองเถื่อน เช่น *ซาไกเป็นคนป่า เป็นพวกบุกรุกป่าในเขตอุทยาน ซาไกมักเป็นโรคไทฟอยด์ และไข้มาลาเรียที่จะแพร่เชื้อให้คนภายนอกได้* เรื่องราวของซาไกในข่าวหนังสือพิมพ์รายวันไทยจึงช่วยตอกย้ำทัศนคติว่า “ซาไก” พวกเขาเป็นบุคคลอื่นที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ยังมีสื่ออีกประเภทหนึ่ง คือ สื่อสารคดีที่นำเสนอภาพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้ในอีกแง่มุมหนึ่ง กล่าวคือ ซาโก คือ ผู้ที่มีวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ของตนเองเป็นชนกลุ่มน้อยที่กินอยู่เรียบง่ายตามวิถีธรรมชาติ แม้จะมีอาวุธไว้อาวุธแต่ไม่เคยนำมาทำร้ายมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนี้ สื่อประเภทนี้ยังเสนอปัญหาทางสังคมเกี่ยวกับซาโก เช่น การที่ป่าถูกทำลายด้วยการเพิ่มขึ้นของรีสอร์ทต่าง ๆ ทำให้พวกเขาไม่มีวิถีชีวิตที่ยากลำบาก ไม่สามารถจะอาศัยหรือหาอาหารได้อย่างแต่ก่อน เช่น สารคดี “เงาะป่า” ชีวิตตั้งผืนที่เทือกเขาบรรทัด (Phanchan 1992) เผยชีวิตเผ่าพันธุ์ซาโกในป่าลึกภาคใต้ และสารคดี มานี (ซาโก) ที่เผยแพร่ในรูปแบบวิดีโอทาง Youtube (Kunnuwong 2013) เป็นภาพยนตร์สารคดีสั้นว่าด้วยชีวิตของชาวมานี เป็นสื่อที่ให้ภาพหลายอย่างที่ขัดแย้งกับหนังสือพิมพ์รายวันไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hongladarom (2000) ที่ศึกษาเรื่อง “ปริจเฉทเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์” ประเด็นหลักของงาน คือ มีความคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในการเสนอภาพของพวกเขาผ่านบทความประเภข่าวในหนังสือพิมพ์และรายการโทรทัศน์ทุ่งแสงตะวัน ผลการศึกษาพบว่า มีปริจเฉทที่แข่งขันกันอยู่ 2 ปริจเฉทใหญ่ คือ ปริจเฉทหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนแนวคิดความมีอคติทางชาติพันธุ์ผ่านการเสนอภาพว่าเขาว่าเป็นบุคคลอื่นและเป็นศัตรูของชาติ และปริจเฉทรายการทุ่งแสงตะวันนำเสนอภาพว่าเขาว่าเป็นผู้นุรักษ์ป่าและเป็นพลเมืองของประเทศไทย งานวิจัยนี้ทำให้คิดถึงเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมอื่น และวิธีการที่เรารักษาความเป็นตัวตนของเราโดยแบ่งแยกตัวเราจากผู้อื่น ทั้งนี้ งานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย มีผู้สนใจศึกษาอย่างต่อเนื่อง อาทิ Boonyasaranai (2003) ศึกษาเรื่อง “ชนเผ่าอาข่า: ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างให้สกรปรก ล้าหลัง แต่ดึงดูดใจ” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าในประเทศไทยมีการติดต่อสัมพันธ์และพยายามปรับตัวเพื่อที่จะอยู่ร่วมกับคนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมไทย แม้ว่าสังคมไทยจะมีภาพแทนต่อชาวอาข่าเป็นความสกรปรก ความล้าหลังก็ตาม จากงานวิจัยของ Hongladarom (2000) และ Boonyasaranai (2003) สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ในแง่ลบของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่พยายามนำเสนอลักษณะที่แท้จริงของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น อ่าน “วัฒนธรรมชุมชน” ของ Mukdawijitra (2005) กล่าวถึง การศึกษาแนววัฒนธรรมชุมชนว่าเป็นแนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับระเบียบวิธีวิจัย การ

เข้าถึงหรือสะท้อนความเป็นชุมชนอย่างตรงไปตรงมา Mukdawijitra ยังมีความเห็นว่างานเขียนแนวนี้ ไม่เพียงชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมชาวบ้านโดยตัวของมันเองเป็นอย่างไร มีลักษณะเฉพาะของตนเองอย่างไร หากยังสร้างอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาจากความตรงข้ามระหว่างชุมชนกับสังคมเมืองด้วย ชุมชนจึงไม่ได้เป็นผลมาจากการศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อที่จะเข้าถึงและสะท้อนชีวิตของชาวบ้านแต่เพียงอย่างเดียว หากยังเป็นผลผลิตจากกระบวนการนำเสนอของผู้เขียนที่ทำให้ภาพชาวบ้านโดดเด่นขึ้นมาอีกด้วย ดังนั้น การเขียนหรือการนำเสนอของนักวัฒนธรรมชุมชนจึงถือเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน

นอกจากนี้ จากการนำเสนอภาพของเงาะ “ซาโก” ในแบบต่าง ๆ ที่ผ่านมา Winichakul (2000) ชี้ให้เห็นแนวคิดชาติพันธุ์นิพนธ์ที่มุ่งระบุ และจำแนกผู้คนตาม “ตัวชี้วัด” ทางอัตลักษณ์บางอย่าง พยายามนิยามคุณสมบัติภายในหรืออัตลักษณ์ที่แท้จริงของกลุ่มชนหรือวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งกระบวนการได้ถูกกำหนดโดยความรู้และศาสตร์หลายสาขา เช่น ชีววิทยา ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยาวัฒนธรรม และอื่น ๆ งานเขียนแนวชาติพันธุ์นิพนธ์พยายามจะจับผู้ถูกสังเกตให้หยุดนิ่ง ไม่เปลี่ยนแปลง แล้วทำความเข้าใจอย่างใกล้ชิด ผลผลิตที่ออกมาจะเป็นเรื่องเล่าที่ประกอบขึ้นมาจากข้อเท็จจริง วาทกรรม ภาพเสนอ และย่อมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ถูกสังเกตกับผู้ประพันธ์อยู่ด้วย ดังงานชาติพันธุ์นิพนธ์ว่าด้วยชาวป่าช่วงกลางศตวรรษที่ 19 ของ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (Surasakmontree cited in Winichakul 2017: 26) ยังมองว่า “ชาวป่า” เป็นเรื่องราวการศึกษาอดีตไกลโพ้นของประเทศ เพราะถือเป็นชนเก่าแก่ที่สุดที่อาศัยในดินแดนไทย ห่างไกลความศิวิไลซ์ ทั้งที่ชาวป่ามีชีวิตร่วมสมัยกับผู้เขียน งานระยะต่อมาเป็นการพยายามหาคนเดิมในพื้นที่นั้น ๆ หรือโครงการระบุจำแนกชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พวกเขายังเป็นคนอื่นในสังคมไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์ระยะต่อมา เช่น Choenkwan (2006) เรื่อง “การสื่อสารของกลุ่มซาโกที่ย้ายถิ่นฐานมาสู่ชุมชนเมืองในการปรับตัวและการแสดงอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญทางการสื่อสารเกิดขึ้นเนื่องจากประสบการณ์และการเรียนรู้ทางภาษา วัฒนธรรม และสังคมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมใหม่ที่ครอบครัวซาโกเข้าไปอาศัยอยู่ คือ การไม่เข้าใจภาษา

ที่ใช้สื่อสารกัน การขาดความรู้ในวิธีการสื่อสารตามวัฒนธรรมใหม่ การยึดติดกับความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง การไม่พยายามปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และปัญหาการมีอคติและการมองแบบเหมารวม และงานวิจัยของ Phothisan (2013) เรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์มณี (ซาไก) กับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” โดยมุ่งนำเสนอถึงตัวตนและการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็กในประเทศไทยที่เรียกตนเองว่า “มานิ” พบว่า “มานิ” ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนตามนโยบายชาติ การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้ทรัพยากรจากป่าไม้ซึ่งเป็นปัจจัยทางวัฒนธรรมแบบหาของป่าล่าสัตว์ของมานิ กระบวนการและนโยบายเหล่านี้ทำให้เห็นว่า “สิทธิทางวัฒนธรรม” เป็นเพียงวาทกรรมอุดมคติ

จากงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับมันนิ “ซาไก” ทั้งแนวชาติพันธุ์พนธ์ที่มุ่งนิยามคุณสมบัติภายในหรืออัตลักษณ์ของ มันนิ “ซาไก” หรือการศึกษาเชิงวัฒนธรรมชุมชนที่พยายามบันทึกสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ปัญหาที่เกิดขึ้นกับมันนิ “ซาไก” ความไม่ศิวิไลซ์ และความเป็นคนอื่นในผืนแผ่นดินไทย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยซาไกในแง่กลวิธีทางภาษากับการนำเสนอภาพตัวแทนของซาไกในวาทกรรมที่แตกต่างกันมาก่อน เนื่องจากวาทกรรมมีบทบาททำให้เกิดความยินยอมพร้อมใจ กลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมใช้วาทกรรมในการถ่ายทอดอุดมการณ์ วิถีปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจน อัตลักษณ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายตน ทั้งนี้ วาทกรรมในมุมมองภาษาศาสตร์ คือ การใช้ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และรวมถึงอวัจนภาษาต่าง ๆ ในการประกอบสร้างวาทกรรมขึ้นมา (Fairclough 1995 cited in Panpothong 2013: 1)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีทางภาษาที่นำเสนอภาพตัวแทนของซาไกในสื่อที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในสื่อกระแสหลักมีเพียงงานวิจัยของ Hongladarom (2000) ที่ศึกษาชาวเขาแล้วพบว่าสารคดีทุ่งแสงตะวันนำเสนอภาพของชาวเขาในแง่บวกมากกว่าในหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพตัวแทน¹ ของชนกลุ่มน้อยซาไก ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยวิเคราะห์วาทกรรมสื่อกระแส

¹ ภาพตัวแทน (representation) หมายถึง กระบวนการในการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษา หรือสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในความคิดให้ผู้อื่นหรือโลกภายนอกได้รับรู้ แต่

หลักที่แตกต่างกัน โดยมีสมมติฐานว่าสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อสารคดีจะนำเสนอภาพตัวแทนที่ขัดแย้งกัน กล่าวคือ สื่อสารคดีจะนำเสนอภาพตัวแทนของมันนิ “ซาไก” ในแง่บวกมากกว่าในสื่อหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ ยังทำให้เห็นลักษณะของความคิดทางชาติพันธุ์ที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษาที่ถูกประกอบสร้างด้วยสื่อมวลชน ที่พยายามเห็นใจหรือกลับตอกย้ำความเป็นพวกเรา พวกเขา หรือคนไทย คนอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกจัดอยู่ในพื้นที่ชายขอบมากยิ่งขึ้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพตัวแทนของมันนิ “ซาไก” ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและวาทกรรมสารคดี โดยมุ่งตอบคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ 1) วาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทย (ออนไลน์) และวาทกรรมสารคดีใช้กลวิธีทางภาษาใดในการนำเสนอภาพตัวแทนของมันนิ ซาไก 2) ภาพตัวแทนดังกล่าวมีอะไรบ้าง และ 3) ภาพตัวแทนของมันนิ “ซาไก” สัมพันธ์กับความเป็นชาติพันธุ์ และชายขอบอย่างไร

ขอบเขตข้อมูล

1. ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยออนไลน์ 10 ชื่อ ฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ผู้จัดการ ประชาไท ไทยโพสต์ บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจ มติชน และแนวหน้า โดยมีเกณฑ์ในการเลือกหนังสือพิมพ์ 2 เกณฑ์ คือ (1) เกณฑ์หนังสือพิมพ์ชื่อฉบับที่มียอดจำหน่ายสูงในประเทศ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก และมติชน (2) เกณฑ์หนังสือพิมพ์ชื่อฉบับที่นำเสนอข่าวซาไกต่อเนื่องตลอดทั้ง 5 ปี ได้แก่ ผู้จัดการ ประชาไท ไทยโพสต์ บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจ และแนวหน้า

2. ลักษณะข้อมูลข่าวที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ข้อความพาดหัวข่าว ข่าว

¹ (ต่อ) การนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่จะผ่านขั้นตอนการตัดสินใจและประเมินค่า การตีความ และการเลือกสรรแง่มุมในการนำเสนอ อีกทั้งจุดยืนและมุมมองของผู้นำเสนอภาพแทนก็มีผลต่อทัศนคติ การตีความ การประเมินค่าส่งผลให้เกิดการสร้างความหมายบางประการให้แก่สิ่งที่นำเสนอ (Hall 1977, 2003, cited in Phakdeephasuk 2018: 100 - 101).

บทความ บทความวิเคราะห์คำบรรยายได้ภาพ และข้อเขียนอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาโก (ไม่รวมถึงภาพประกอบข้อเขียนเหล่านั้น) โดยเริ่มเก็บข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ 31 มกราคม 2553 - 31 มกราคม 2558

3. สารคดีมานิ (ชาโก) ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์เผยแพร่ในรูปแบบวิดีโอทาง Youtube โดย Kunnuwong (2013) เป็นภาพยนตร์สารคดีสั้น 25 นาที โดยการถอดเฉพาะเนื้อหาของบทบรรยายและบทสนทนาในเรื่อง และสื่อสิ่งพิมพ์อีก 2 ฉบับ ได้แก่ สารคดี “เงาะป่า” ชีวิตตั้งฝันที่เทือกเขาบรรทัดโดย Phanchan (1992) และ “ครอบครัวศรัทธาโต เมื่อคนป่ามาอยู่เมือง” โดย Suwanit (1988)

แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์

วาทกรรม หมายถึง ระบบ กระบวนการในการสร้าง / ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของคนเราเอง (Charoensin-o-larn 1999: 3 - 4) และวาทกรรมยังเกี่ยวกับตัวบทซึ่งเป็นผลผลิตของการใช้ภาษาของคนในสังคม (Hongladarom 2000: 9) วาทกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการประกอบสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา

“ภาษา” จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบสร้างและนำเสนอภาพแทน เพราะภาพแทน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีอยู่แต่เดิม แต่เกิดจากการประกอบสร้างผ่านการใช้ภาษา เป็นสำคัญ และไม่ได้สร้างหรือเสนอสิ่งต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมาแต่เกิดจากการเลือกสรรบางแง่มุม ดังนั้น ภาพตัวแทนจึงไม่ใช่ภาพสะท้อนความจริงทุกด้าน (Hall 1997 cited in Suriya 2011: 3) นอกจากนี้ การวิเคราะห์ภาษา ตั้งแต่การเลือกใช้คำศัพท์ การเลือกโครงสร้างประโยคแบบต่าง ๆ องค์ประกอบตัวบท ตลอดจนการตีความหมาย จะทำให้อธิบายความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ในวาทกรรม (Fairclough 1995) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดข้างต้นมาใช้ในการงานวิจัยนี้

ผลการวิจัย

1. ภาพตัวแทนชาโกในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์)

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษากับการนำเสนอภาพตัวแทนของชาโกในหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผู้วิจัยศึกษากลวิธีทางภาษาในระดับต่าง ๆ พบว่าผู้ประกอบสร้างวาทกรรมใช้กลวิธี 3 กลวิธีดังต่อไปนี้ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้อุปลักษณ์ และ 3) การใช้โครงสร้างประโยค ซึ่งแต่ละกลวิธีมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การเลือกใช้ศัพท์

การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อภาพตัวแทนชาโก แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ คำเรียกชาโก การใช้บุรุษสรรพนาม การใช้ศัพท์แสดงถึงลักษณะของชาโก และการใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อชาโก ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 คำเรียกชาโก

คำเรียกชาโกในที่นี้ หมายถึง วิธีการใช้คำศัพท์เพื่ออ้างถึงหรือกล่าวถึงชาโก ที่ปรากฏในวาทกรรมข่าวหนังสือพิมพ์รายวันไทย การเรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า วาทกรรมหนังสือพิมพ์ใช้คำเรียกชาโกโดยใช้คำเรียกที่หลากหลาย เช่น เงาะป่าชาโก ชามัง เงาะป่า ชนเผ่าชาโก ชาโก เงาะ ลูกป่า เงาะชาโก เผ่าชาโก ชาวมานี เจ้าแห่งผืนป่า ม้านิ คนป่า เพื่อนชาวชาโก ชาวกา โอริงฮัสตี ชนเผ่าม้านิ ชาวชาโก คนป่าล่าหลังพุดภาษาไทยไม่รู้เรื่อง และสัตว์ประหลาด ทั้งนี้ การใช้คำเรียกดังกล่าวมีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 1: ถ้าเอ่ยถึงชนเผ่าชาโก คงนึกถึงแค่เงาะป่า คนป่าล่าหลังพุดภาษาไทยไม่รู้เรื่อง (Komchadluek 5 May 2010)

ตัวอย่างที่ 2: นายบุญฤกษ์กล่าวด้วยว่า เงาะป่าชาโก หรือชนเผ่าม้านิ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าและยิ่งใหญ่ระดับโลกที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ป่าภูเขาบรรทัด (Thaipost 22 April 20)

การเรียกชื่อชนกลุ่มน้อยชาโก ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยของ Hongladarom (2000) ที่ได้ศึกษาการเรียกชื่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ในหนังสือพิมพ์ไทยพบว่า ชื่อที่ใช้เรียกกลุ่มชนเหล่านี้มักแสดงทัศนคติด้านลบและมีความคิดว่าชนกลุ่มน้อยเป็น “คนอื่น” หรือเป็นคนนอกกลุ่มในสังคมไทย เนื่องจากชื่อที่ใช้เรียกจะระบุเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น *ม้ง* *กะเหรี่ยง* มากกว่าที่จะระบุเป็นชื่อบุคคล กล่าวคือ การเรียกชื่อชนกลุ่มน้อยชาวกอ ก็พบว่าในวาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทยมักเรียกชื่อชนกลุ่มนี้โดยแฝงทัศนคติด้านลบเช่นกัน ดังคำเรียกที่พบมากที่สุดคือ *ซาไก* (20 ครั้ง) *เงาะป่า* (14 ครั้ง) *เงาะป่าซาไก* (14 ครั้ง) *คนป่า* (4 ครั้ง) *เงาะ* (3 ครั้ง) หรือคำเรียกที่ว่า *คนป่าล้าหลังพูดภาษาไทยไม่รู้เรื่อง* (1 ครั้ง) และคำเรียกอื่น ๆ ปรากฏชื่อละ 1 ครั้ง ความคิดเช่นนี้อาจเนื่องด้วยการเปรียบเทียบระหว่างคนป่ากับคนเมือง จึงทำให้เกิดทัศนคติด้านลบ กล่าวคือ คนป่า (barbarian) หมายถึงคนที่อยู่ในป่าในดงซึ่งห่างไกลความเจริญ คนเถื่อน คนดง คนดอยต่างจากคนเมือง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่เจริญแล้ว (Translate dictionary 2015) หรือดังที่ Ritthaphirom (2005: 92) กล่าวว่า ชาวป่า เป็นชื่อที่บ่งบอกว่ามีสถานภาพแปลกแยกไปจากผู้คนในบ้านในเมืองเป็นคนป่าคนดง การที่มีคำเรียกซาไกว่า “คนป่า” จึงสื่อภาพด้านลบต่อซาไก และสื่อให้เห็นทัศนคติต่อกลุ่มชนเหล่านี้ว่า เป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่แตกต่างไปจากคนทั่วไป นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า มีการใช้คำเรียกอื่น ๆ ด้วย เช่น *ชนเผ่ามันนิ* *โอรังอัสนี* *มันนิ* *เพื่อนชาวมานี* *เจ้าแห่งผืนป่า* ซึ่งเป็นคำที่แสดงทัศนคติในด้านบวก แต่ก็ปรากฏเพียงจำนวนน้อย

ซาไก โดยทั่วไปมีความรู้สึกที่ดีและพอใจให้คนอื่นเรียกพวกเขาว่าเป็นพวก *โอรัง อัสนี* เพราะมีความหมายไปในทำนองยกย่องให้เกียรติว่าพวกเขาเป็นคนดั้งเดิม เป็นเจ้าของถิ่นเดิม ไม่ใช่พวกป่าเถื่อนอย่างคำว่า *ซาไก* แต่ซาไก เรียกตัวเองว่า *มันนิ* ซึ่งแปลว่า มนุษย์ (Duangjan 1980: 5) นอกจากนี้ในสารคดี ชีวิตดั่งฝันที่เทือกเขาบรรทัด โดย Phanchan (1992: 26) ปรากฏคำพูดของซาไกว่า *ไซ (มันนิ): “อย่าเรียกเรว่า ซาไก ให้เรียกเรว่า มันนิ”*

ผู้เขียนกล่าวว่า ซาไก แปลว่า คนเถื่อน คนป่า แต่ มันนิ แปลว่ามนุษย์ พวกเขาต่างรู้ว่า เขาเป็นมนุษย์เหมือนคนอื่น ๆ ในโลกนี้ อาจจะต่างกันบ้างก็ตามวิถีทางที่ดำรงชีพอยู่ ดังนั้นคำเรียก “โอรัง อัสนี” หรือ มันนิ จึงเป็นคำเรียกที่ซาไกรู้สึกดีและพึงพอใจ

1.1.2 การใช้บุรุษสรรพนาม

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า มีการใช้บุรุษสรรพนาม “พวกเรา” เพื่ออ้างถึงคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ และมีการใช้บุรุษสรรพนาม “พวกเขา” เพื่ออ้างถึง “ชนกลุ่มน้อยชาวกู” การใช้บุรุษสรรพนาม “พวกเรา” และ “พวกเขา” เพื่ออ้างถึงคนส่วนใหญ่ของประเทศและชนกลุ่มน้อยชาวกู ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ของบุรุษสรรพนามดังนี้

ตารางที่ 1: บุรุษสรรพนามพวกเรา พวกเขา

บุรุษสรรพนาม	รูปแปรของบุรุษสรรพนาม
พวกเรา	เรา พวกเรา ของเรา
พวกเขา	พวกเขา เขา

ตัวอย่างที่ 3: แม้พวกเขาจะเป็นเพียงชนเผ่า แต่เมื่ออยู่ในบ้านของเรา เราจะต้องให้ความดูแลเพื่อให้เขาพึงพอใจ และสามารถที่จะดำรงเผ่าพันธุ์ตามวิถีทางที่เขาต้องการ เราไม่ได้เข้าไปก้าวก่าย เข้าไปเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือวิถีชีวิตของพวกเขาแต่เราจะเข้าไปดูแลในสิ่งที่เขาขาดแคลนเท่านั้น (Dailynews 19 August 2010)

ตัวอย่างที่ 4: การนำกลุ่มเงาะป่าชาวกูไปให้ประชาชนได้ชมในงานต่าง ๆ นั้น อย่าให้พวกเขาต้องอึดอัดใจ อย่าได้มองว่าพวกเขาเป็นคนประหลาด การนำพากลุ่มดังกล่าวจะต้องไปทั้งกลุ่ม ทั้งครอบครัว และจะต้องบอกพวกเขาว่าไปนานหรือไม่นาน ไกลหรือไม่ไกล และผู้ที่นำพวกเขาจะต้องเป็นคนสนิทและสามารถสื่อสารกับพวกเขาได้เป็นอย่างดี (Thairath 15 January 2015)

การใช้บุรุษสรรพนามช่วยสื่อความคิดแยกเขาและแยกเรา กล่าวคือ การใช้บุรุษสรรพนามช่วยผสมกลมกลืน สร้างเอกภาพ แสดงความเป็นเจ้าของ และแบ่งแยกไปพร้อม ๆ กัน เมื่อกล่าวถึงหรือใช้คำว่า “พวกเรา” ก็บ่งชี้ว่ามีอีกพวกหนึ่งนี้อาจเรียกว่า “พวกเขา” แยกออกไปต่างหาก ในทางตรงกันข้ามเมื่อใช้ว่า “พวกเขา” ก็บ่งชี้ว่า “พวกเรา” เป็นอีกพวกหนึ่งที่รวมกันอยู่โดยแยกจาก “พวกเขา” จึงกล่าวได้ว่าการใช้บุรุษสรรพนามในวาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยชาวกูในงานวิจัยนี้ได้สื่อความคิดว่า กลุ่มชนกลุ่มน้อยชาวกูและคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศไม่ใช่พวกเดียวกัน

1.1.3 การใช้ศัพท์แสดงลักษณะของชนกลุ่มน้อยชาวกู

เมื่อพิจารณาข้อมูลในวาทกรรมหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ใช้บรรยายอาการ ลักษณะ หรือพฤติกรรมของชาวกูที่มีความถี่สูง ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของชาวกูว่าเป็นผู้ที่ไม่เข้าใจวิธีการรักษาโรคด้วยยาและการอนามัยที่ถูกต้อง และมีความเป็นอยู่ที่เร่ร่อน ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความเจ็บป่วย แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตก็ตาม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2: ปริมาณข่าวที่มีการใช้คำศัพท์แสดงถึงลักษณะของชาวกู

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์	จำนวนข่าวที่ปรากฏ
1) ความเจ็บป่วย / เสียชีวิต	ป่วย เป็นโรค ตาแดง เสียชีวิต ติดไข้ ติดเชื้อ มาลาเรีย	12
2) ความเป็นอยู่เร่ร่อน	เร่ร่อน กระจัดกระจาย โยกย้าย อพยพ ย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ เคลื่อนย้าย เคลื่อนที่ เคลื่อนไป เคลื่อนไหว อพยพย้ายถิ่นฐาน	9
3) ความเปลี่ยนแปลง	เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนไป ปรับเปลี่ยน แปรเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงความเชื่อ เปลี่ยนแปลงไปมาก ยอมรับความเจริญ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกาย เอาวัฒนธรรมคนเมืองมาใช้	7

1) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเจ็บป่วย / เสียชีวิต”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวกูมีลักษณะหรือสภาพที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย การเสียชีวิต

สังเกตได้จากคำว่า “ป่วย” “โรค” ฯลฯ ผู้วิจัยพบการใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความเจ็บป่วย 12 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5: “เงาะป่า” ป่วยตาแดงเร่งรักษานับสิบราย (Matichon 23 Maech 2010)

ตัวอย่างที่ 6: สตูลเร่งช่วยเงาะป่าติดไข้มาลาเรีย ป่วยแล้ว 1 ติดเชื้อ 5 วันระบาด (Khaosod 4 June 2014)

2) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเป็นอยู่เร่ร่อน”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวไถมีลักษณะหรือสภาพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่เร่ร่อน ไม่เป็นที่ไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน สังเกตได้จากคำว่า “เร่ร่อน” “โยกย้าย” ฯลฯ ผู้วิจัยพบการใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่เร่ร่อน ไม่เป็นที่จำนวน 9 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7: บุญเลิศกล่าวอีกว่า ชาวไถจะอาศัยอยู่และเคลื่อนที่ไปตามฤดูกาลของผลไม้ หากถึงฤดูกาล ผลไม้ที่ปลูกสุกก็จะเคลื่อนย้ายกลุ่มมาปลูกและหากฤดูผลไม้ตรึงสุก ก็จะเคลื่อนไปอยู่ตรึง และพื้นที่สุดสุกก็จะเคลื่อนไหวไป สตูล (Posttoday 24 July 2010)

ตัวอย่างที่ 8: วิถีชีวิตของ “เงาะป่าซาไก” ที่อาศัยอยู่ในผืนป่าเทือกเขาบรรทัด จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 - 30 คน โยกย้ายถิ่นที่อยู่กันบ่อย ๆ (Matichon 30 August 2011)

3) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเปลี่ยนแปลง”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวไถมีลักษณะหรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สังเกตได้จากคำว่า “เปลี่ยนแปลง” “ปรับเปลี่ยน” ฯลฯ ผู้วิจัยพบการใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตของชาวไถจำนวน 7 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9: ทุกวันนี้วิถีชีวิตของชาวมานี เริ่มเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดตรงกับสตูลเปลี่ยนแปลงไปมาก (Matichon 26 May 2011)

ตัวอย่างที่ 10: นายมนตรี อินทสูต ผู้ว่าฯ ตรัง บอกว่า ปัจจุบันชนกลุ่มเผ่าซาไกบางกลุ่มปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตโดยทำที่อยู่อาศัยเป็นกระท่อม หันมาทำกินเป็นหลักแหล่งมากขึ้น (Matichon 30 August 2011)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์แสดงถึงลักษณะของชาโกลีได้สื่อภาพของชาโกลี ได้แก่ ด้านที่เกี่ยวกับความเจ็บป่วย การมีชีวิตที่เรื้อรัง และด้านที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้เข้ากับความจริงของบ้านเมือง ซึ่งเป็นภาพที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยพยายามเสนอให้เห็นวิถีชีวิตที่ค่อนข้างลำบาก วิถีชีวิตที่เรื้อรังเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ ภาพเหล่านี้ถูกนำเสนอในรูปแบบศัพท์ที่ปรากฏความถี่สูงและสม่ำเสมอ อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพหลักที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยสื่อไปยังผู้อ่าน

1.1.4 การใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อชาโกลี

จากการศึกษาข้อมูลในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผู้วิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ใช้บรรยายอาการหรือพฤติกรรมของผู้อื่นต่อชาโกลีที่มีความถี่สูง ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของชาโกลีว่าเป็นผู้ที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นภาพหลักที่ปรากฏ ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล และการส่งเสริม พัฒนา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3: ปริมาณข่าวที่มีการใช้คำศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อชาโกลี

กลุ่ม ความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์	จำนวนข่าวที่ ปรากฏ
1) การ ช่วยเหลือดูแล	ช่วยเหลือ ช่วยรักษา ดูแล ติดตามดูแล ได้รับการรักษา เยียวยา ฝ้าดูอาการ เร่ง ช่วย	13
2) การส่งเสริม พัฒนา	ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา สอนให้มีอาชีพ ผลักดันพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุน	5

1) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การช่วยเหลือดูแล”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวไถ่มีลักษณะหรือสภาพที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลจากผู้อื่น ดังคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล ผู้วิจัยพบจำนวนมากถึง 13 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11: รอง ผวจ. สตูล สั่งทุกหน่วยงานลงพื้นที่ช่วยเหลือชาว
ชาวกู หลังพบเสียชีวิตจากโรคไข้ไทฟอยด์ 2 ราย (Komchadluek 15 July 2013)

ตัวอย่างที่ 12: สตูลเร่งช่วยเงาะป่าติดไข้มาลาเรีย (Khaosod 4 June
2014)

2) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การส่งเสริม พัฒนา”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวไถ่มีลักษณะหรือสภาพที่ต้องได้รับการส่งเสริม พัฒนาคุณภาพชีวิตจากผู้อื่น ดังคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนา ผู้วิจัยพบจำนวน 5 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 13: กรมประชาสงเคราะห์ได้เข้ามาพัฒนาหมู่บ้านชาวกู โดยรวมชาวชาวกูให้มาอาศัยในบริเวณเดียวกัน สอนให้ทำอาชีพเลี้ยงตัวเอง เช่น ทำสวนยาง ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น (Komchadluek 5 May 2010)

ตัวอย่างที่ 14: ประวิตร หับเที่ยง ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน. จังหวัดตรัง มอบป้ายส่งเสริมทักษะการอ่านและสื่อการเรียนการสอนแก่กลุ่มเงาะป่าชาวกู (Thaipost 23 April 2013)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อชาวไถ่ ได้สื่อภาพของชาวไถ่ว่าเป็นผู้ที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ โดยเฉพาะเรื่องการเงินป่วย และเป็นผู้ที่ต้องได้รับการดูแลซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพหลักที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ ยังสื่อภาพว่าชาวไถ่เป็นกลุ่มชนที่ยังด้อยพัฒนา จึงเป็นผู้ที่ต้องได้รับการส่งเสริม พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะจากหน่วยงานของภาครัฐ

1.2 การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor)

อุปมาอุปไมย เป็นกลวิธีทางภาษาวิธีหนึ่งที่ผู้เขียนใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพบางอย่างและเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อความหมายไปยังผู้อ่าน อุปมาอุปไมยในการ

วิเคราะห์ข้อความพบ 2 ลักษณะ ได้แก่ อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ (figurative metaphor) การเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่าแต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน มาเปรียบเทียบกันโดยใช้คำเชื่อม และอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) อาศัยการสื่อสิ่งหนึ่งด้วยการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของอีกความคิดหนึ่งมาสื่อหรืออธิบายสิ่งนั้น ทำให้เกิดมโนทัศน์ว่าทั้งสองสิ่งมีลักษณะเดียวกัน (Angkapanichkit 2014: 160 - 161) เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์เพื่อเปรียบเทียบชาโกกับสัตว์ในตัวอย่างที่ 15 และอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “ชาโกคือสินค้ำ” ดังถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏ เช่น *เป็นจุดขาย แห่งเยี่ยมชม ชมโชว์ ฯลฯ* ในตัวอย่างที่ 16 - 17

ตัวอย่างที่ 15: กิจกรรมของจังหวัดพัทลุงที่ผ่านมาหลายงานนำเงาะป่าชาโกมาโชว์ให้คนที่ไปร่วมงานเข้าไปชม *คล้ายชมดูสัตว์ประหลาด* (การวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มต่าง ๆ) (Posttoday 1 July 2014)

จากตัวอย่างข้างต้น เปรียบชาโกคล้ายสัตว์ประหลาด ไม่ใช่มนุษย์ การใช้อุปลักษณ์นี้ ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพลักษณะของชาโกได้ชัดเจน ส่งผลกระทบทางลบต่อชาโกที่อยู่ในฐานะผู้รับสภาพจากบุคคลในสังคม

ตัวอย่างที่ 16: ทางราชการพยายามที่จะนำเอาชาโกมาเป็น *จุดขาย* ของการท่องเที่ยว (Dailynews 19 August 2010)

ตัวอย่างที่ 17: อบจ.ตรัง หนุนเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ สร้าง *จุดขาย* ดึงนักท่องเที่ยว ผุดกิจกรรม “ล่องแก่ง นั้งช้าง *ชมชาโก*” (Banmuang 23 January 2013)

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น *เป็นจุดขาย ชม เยี่ยมชม* ทำให้เข้าใจหรือเห็นความคิดของผู้สื่อสารว่ามีความคิดเกี่ยวกับชาโกเป็นเหมือนสินค้ำที่สามารถชมหรือใช้เป็นจุดขาย เพื่อก่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ ยังสื่อนัยที่ว่าชาโกเป็นอีกพวกหนึ่งที่ไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ของสังคม

1.3 การใช้โครงสร้างประโยคเพื่อสื่อความสัมพันธ์ระหว่างชาโกกับผู้อื่น

จากการศึกษาข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ประโยคในหนังสือพิมพ์ไทยนั้นมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างชาโกกับผู้อื่น โดยมักเรียงประโยคให้ชาโกเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการกระทำของผู้อื่น ซึ่งเป็นการสื่อความคิดว่า เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ความเจริญ

ต่าง ๆ หลังไหลเข้ามา ความสามารถและศักยภาพในการใช้ชีวิตของชาวกိုก็จะลดน้อยลงไปด้วย ชาวกိုจึงกลายเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการกระทำของผู้อื่นมากขึ้น จากข้อมูลทั้งหมด 40 ข่าว ผู้วิจัยพบการใช้โครงสร้างประโยคเพื่อสื่อความหมาย 10 ข่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 18: หลังจากอำเภอบะเหลียนทำบัตรประชาชนให้ชนเผ่าชาวกุ หรือมานิ กลุ่มนายสั่ง ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้ 40 คน มาขอรับบัตรประชาชน 34 คน ในวันนี้ได้รับมอบธงชัยจากสภาภาคไทย ทางก้านันตำบลปะเหลียนและทางอ.ปะเหลียนเลี้ยงอาหารชนเผ่าชาวกุและผู้ที่มาร่วมงานกันครบทุกคน (Banmuang 9 September 2011)

ตัวอย่างที่ 19: ในวันนั้นนอกจากร่วมเล่นน้ำสงกรานต์ ร่วมรับประทานอาหารด้วยกันแล้ว ชาวบ้านยังได้รวบรวมข้าวสารอาหารแห้งมอบให้เพื่อนชาวกุ นำกลับไปเป็นเสบียงยังถิ่นฐานกลางป่าของเขาอีกด้วย (Posttoday 17 April 2012)

ภาพตัวแทนมันนิ ชาวกุ ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทย

จากการวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาของวาทกรรมและกลวิธีทางภาษา สามารถสรุปภาพของชาวกุ ที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ได้ดังนี้

1. ชาวกุเป็นคนป่าล้าสมัย แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ชาวกุ เป็นผู้มีชีวิตอยู่ในป่า มีความเป็นอยู่ที่ล้าหลัง ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์คำเรียกชาวกุ เช่น *คนป่า ล้าหลังพูดภาษาไทยไม่รู้เรื่อง, คนป่า, เงาะป่าชาวกุ ฯลฯ*

2. ชาวกุเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ชาวกุ เป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน มีการอพยพย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ไม่เป็นหลักแหล่ง ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับความเป็นอยู่เร่ร่อน

3. ชาวกุมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ชาวกุ เป็นผู้มีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง

4. ซาไกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไกเป็นผู้ที่ต้องรับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเล ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล ความเจ็บป่วย การส่งเสริมพัฒนา และจากการใช้โครงสร้างประโยค

5. ซาไกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไกเป็นเหมือนสินค้าที่ทางราชการหรือชาวบ้านใช้เป็นจุดขายในการท่องเที่ยว ภาพนี้เห็นได้จากการใช้อุปุกรณ์ซาไกคือสินค้า

จะเห็นได้ว่าวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยได้นำเสนอภาพของซาไกไปผูกติดกับความล้ำสมัย ความร่ำรวย การต้องได้รับการดูแล และการเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว แม้ซาไกจะมีการปรับเปลี่ยนชีวิตของตนเองให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ แต่ภาพตัวแทนเหล่านี้ก็ยังเป็นภาพในแง่ลบ

2. ภาพตัวแทนมันนิ ซาไก ในวาทกรรมสารคดี

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษากับการนำเสนอภาพตัวแทนมันนิในสารคดี ผู้วิจัยศึกษากลวิธีทางภาษาในระดับต่าง ๆ พบว่าผู้ประกอบสร้างวาทกรรมใช้กลวิธี 4 กลวิธีดังต่อไปนี้ คือ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้อุปุกรณ์ 3) การใช้รูปประโยค และ 4) การปฏิเสธ แต่ละกลวิธีมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเลือกใช้ศัพท์

จากการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ตัวบทสารคดีใช้เพื่อสื่อภาพตัวแทนซาไกไปยังผู้อ่าน ผู้วิจัยพบว่าแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้ คำเรียกซาไก การใช้บุรุษสรรพนาม การใช้ศัพท์แสดงถึงลักษณะของซาไก และการใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 คำเรียกซาไก

วาทกรรมสารคดีใช้คำเรียกซาไกไม่หลากหลายเท่าวาทกรรมหนังสือพิมพ์ เช่น *มานิ ชาวมานิ ซาไก มัณนิ พวกมันนิ ชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาส คนด้อยโอกาส คนป่า เจ้าแห่งผืนป่า เจ้าแห่งสมุนไพร์* ทั้งนี้การใช้คำเรียกดังกล่าว มีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 20: ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นี้เองทำให้ชาวมานิไม่เคยมีการทะเลาะเบาะแว้งกันในกลุ่ม (Brooks 2013)

ตัวอย่างที่ 21: สำหรับชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาสอย่างชาวมานิ ความแตกต่างอย่างมากระหว่างป่าไม้กับป่าคอนกรีต ทำให้พวกเขาต้องการความช่วยเหลือจากสังคมภายนอก (Brooks 2013)

การเรียกชื่อชนกลุ่มน้อย ซาไก ในวาทกรรมสารคดี ได้แก่ *มานิ ชาวมานิ มัณนิ พวกมันนิ* พบมากที่สุด เป็นคำที่แสดงทัศนคติในด้านบวก ดังที่ Phanchan (1992) ได้เขียนในสารคดี “ชีวิตดั้งเดิมที่เทือกเขาบรรทัด” ได้กล่าวถึงคำพูดของ ว่องกะแมน “อย่าเรียกเราว่า ซาไก ให้เรียกเราว่า มัณนิ ซาไกนั้นแปลว่าคนเถื่อน คนป่า แต่มันนินั้นแปลว่า มนุษย์ ในสารคดีจึงใช้คำเรียก มัณนิ เป็นหลัก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า มีการใช้คำเรียกอื่น ๆ ได้แก่ *ซาไก คนป่า* ซึ่งยังแฝงมุมมองในด้านลบต่อชนกลุ่มนี้ และยังปรากฏคำเรียก *ชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาส คนด้อยโอกาส* เป็นคำเรียกที่แฝงการเหยียดแต่ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เรียกยังเกิดความเห็นใจชนกลุ่มนี้

2.1.2 การใช้ศัพท์แสดงลักษณะของชนกลุ่มน้อยซาไก

เมื่อพิจารณาข้อมูลในวาทกรรมสารคดี ผู้วิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ใช้บรรยายอาการ ลักษณะ หรือพฤติกรรมของซาไกที่มีความถี่สูง ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของซาไกว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่ที่เร่ร่อน แต่มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4: การใช้คำศัพท์แสดงลักษณะของซาไก

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์
1) ความเป็นอยู่เร่ร่อน	เร่ร่อน อยู่แต่ละที่ไม่นาน อพยพโยกย้าย
2) ความเปลี่ยนแปลง	เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไป ปรับเปลี่ยน

1) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเป็นอยู่เร่ร่อน”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ซาไกมีลักษณะหรือสภาพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่เร่ร่อน ไม่มีที่ปักหลักแห่งที่แน่นอน สังเกตได้จากคำว่า “เร่ร่อน” “โยกย้าย” ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 22: พวกซาไกอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละประมาณ 20 - 50 คน จะมีการอพยพโยกย้ายที่อยู่เสมอ ปกติที่แห่งหนึ่งจะอยู่ 3 - 4 วัน หรืออย่างมากไม่เกิน 10 - 15 วัน (Suwanit 1988: 60)

ตัวอย่างที่ 23: ไช่ (มันนิ): “อยู่แต่ละที่ไม่นาน เราอยู่ตรงนั้นสักระยะก็ ต้องย้ายไปที่อื่น เพราะหมดอาหารกิน” (Brooks 2013)

2) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเปลี่ยนแปลง”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ซาไกมีลักษณะหรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สังเกตได้จากคำว่า “เปลี่ยนแปลง” ผู้วิจัยพบการใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตของซาไก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 24: ซาไกที่อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล เริ่มผูกนาฬิกาข้อมือกันแล้ว นี่เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุที่สังเกตได้ (Suwanit 1988: 61)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์แสดงถึงลักษณะของซาไกได้สื่อภาพของซาไก ได้แก่ การมีวิถีชีวิตที่เร่ร่อน และด้านที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ซาไกจะมีชีวิตที่เร่ร่อน แต่ปัจจุบัน ก็ปรากฏภาพอีกด้านที่สื่อให้เห็นว่าซาไกก็มีการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้เข้ากับสังคมภายนอกที่วิทยาการต่าง ๆ รุดหน้าขึ้นทุกขณะ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเสียงผู้บรรยายที่ว่า “ซาไกที่อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล เริ่มผูกนาฬิกาข้อมือกันแล้ว” ซาไกจากที่เคยมีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ ดูวันเวลาโดยสังเกตจากธรรมชาติ สังเกตจากพฤติกรรมของคน และสังเกตจาก พฤติกรรมของสัตว์ (Komprasit 2010: 3) หรือดังที่ ไช่ มั่นนิ กล่าวไว้ว่า “เราไม่มีการ นับวัน แต่ว่าจะดูจากแสงอาทิตย์ พอเดินหาค่างเวลาตะวันตกไปฝั่งโน้นก็คือใกล้ค่ำ แล้ว กลับบ้านได้แล้ว” (Brooks 2013) แต่ซาไกที่สตูลกลับเปลี่ยนแปลงไปผูกนาฬิกา ข้อมือ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตที่พึ่งพิงดินฟ้าอากาศกำลังเปลี่ยนแปลงไป หรืออีก แง่มุมหนึ่งวัฒนธรรมของคนเมืองกำลังแทรกซึมเข้ามาในวัฒนธรรมของซาไก

2.1.3 การใช้ศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก

จากการศึกษาข้อมูลในวาทกรรมสารคดี ผู้วิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ใช้ บรรยายอาการหรือพฤติกรรมของผู้อื่นที่มีต่อซาไก ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของซาไกว่า เป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือดูแลจากบุคคลอื่น ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5: การใช้คำศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์
การช่วยเหลือดูแล	ช่วยเหลือ ช่วยรักษา ดูแล ฟันฟู ช่วย ช่วยพาไป โรงพยาบาล พาไปส่ง

1) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การช่วยเหลือดูแล”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ซาไกมีลักษณะหรือสภาพที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากผู้อื่น ดังคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 25: ปานิง: ผมเริ่มตีสนิทกับเขา อยู่คลุกคลีกับเขา เจ็บไข้ ไม่สบายผมพาไปโรงพยาบาล เขาจะไปไหน ไปกับรถ ผมพาไปส่ง (Brooks 2013)

ตัวอย่างที่ 26: ศูนย์วิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นศูนย์วิจัยแรกที่ได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็กในประเทศไทย และเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการช่วยเหลือชาวมานิ (Brooks 2013)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก ได้สื่อภาพของซาไกว่าเป็นผู้ที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้โดยเฉพาะเรื่อง การเจ็บป่วย และเป็นผู้ที่ต้องได้รับการดูแล

2.2 การใช้อุปลักษณ์

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์เพื่อเปรียบเทียบ รูปลักษณ์ของซาไกกับคนป่าในแอฟริกาในตัวอย่างที่ 27 การเปรียบเทียบธรรมชาติ คือห้องเรียนของซาไกในตัวอย่างที่ 28 และอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ “ซาไกคือสินค้า” ในตัวอย่างที่ 29 - 30 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 27: รูปร่างหน้าตาราวกับคนป่าในทวีปแอฟริกาที่ไม่ปาน นี้อาจเป็นภาพซาไกหรือเงาะป่าในความนึกคิดของผู้คนที่ได้รับคำบอกเล่ามา (Phanchan 1992: 68)

ตัวอย่างที่ 28: ธรรมชาติคือห้องเรียนอันน่าตื่นเต้นของเด็กชาวมานิ เด็ก ๆ ถูกฝึกให้ทำอาหาร ล่าสัตว์ และดูแลตัวเองตั้งแต่วัยเยาว์ (Brooks 2013)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่ากลุ่มคนต่าง ๆ ได้ เปรียบซาไกว่ามีรูปลักษณ์เหมือนคนป่าในแอฟริกาคือมีลักษณะเด่น ผิวดำ ผมหยิกขดติดหนังศีรษะ จมูกแบน กว้าง ริมฝีปากหนา ฯลฯ (27) และมองว่าธรรมชาติคือห้องเรียนคือสิ่งที่ ซาไกใช้เรียนรู้ในการดำรงชีวิต (28)

ตัวอย่างที่ 29: ปัจจุบันนายไขและครอบครัวคือจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวของกิ่งอำเภอมะนัง ซึ่งกิจกรรมล่องแก่งที่ได้รับความนิยมอย่างมาก นักท่องเที่ยวจะแวะชมวิถีชีวิตชาวมานิขณะพักเหนื่อยระหว่างทาง (Brooks 2013)

ตัวอย่างที่ 30: เวลานั้นนักท่องเที่ยวมาเยอะ ๆ ผมเอามาเป่าลูกดอกให้คนดู ตรงนั้นคือเขามีส่วนได้ วันนั้นเขาได้เงินหมื่นกว่าบาท (คณิง: ชาวบ้าน) (Brooks 2013)

จากตัวอย่างที่ 29 - 30 การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น เป็นจุดดึงดูด แวะชม ทำให้เข้าใจหรือเห็นความคิดของผู้สื่อสารว่ามีความคิดเกี่ยวกับซาไกเป็นเหมือนสินค้า

ที่สามารถชม หรือใช้เป็นจุดขาย เพื่อก่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ยังสื่อนัยที่ว่าซาไก เป็นอีกพวกหนึ่งที่ไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ของสังคม

2.3 การใช้รูปประโยค

รูปประโยคที่พบมากที่สุดในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยซาไกใน สารคดี คือ ประโยคกรรม หมายถึง ประโยคเอากรรมการก (ผู้ถูกกระทำ) ขึ้นมาไว้ ข้างหน้าประโยคเป็นการเน้นผู้ถูกกระทำ ซึ่งมีคำว่า “ถูก” นำหน้ากริยาของประโยค (Silapasan 2005: 211 - 212) ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 31: มันทื่นอีกคนหนึ่งเล่าให้ฉันฟังว่าเขาถูกหลอก มีคนว่าจ้างให้ ออกไปแสดงในงานประจำปีของจังหวัดแห่งหนึ่ง แล้วเก็บค่าผ่านประตู แสดงจบ 10 วัน 10 คืน ชาวบ้านที่พาออกไปไม่ให้อะไรแก่เขาเลย (Phanchan 1992: 58)

ตัวอย่างที่ 32: จากสมาชิกของม้นนิกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่นิยมตีหมเหล่า มีเหมือนกันที่ต้องตีเพราะหนีไม่ได้ เช่น ถูกชาวบ้านบังคับให้ตี โดยเฉพาะกลุ่มร้องตามกาน (Phanchan 1992: 58)

การใช้ตัวอย่างกรรมในตัวอย่างข้างต้น ช่วยเน้นว่าซาไกอยู่ในฐานะ “ผู้ถูกกระทำ” ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในฐานะ “ผู้กระทำ” ทำให้ มองเห็นภาพการถูกเอารัดเอาเปรียบของซาไกปรากฏชัดเจนมากขึ้น

2.4 การปฏิเสธ

การปฏิเสธเป็นการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือแย้งกับ ความคิดเหตุการณ์หรือข้อมูลที่มีมาก่อน ข้อความที่มีการแย้งหรือการปฏิเสธมักจะสื่อ ให้เข้าใจได้ว่ามีอะไรบางอย่างเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว และผู้เขียนหรือผู้ผลิตตัวบทนั้น ต้องการนำเสนอความคิดที่ตอบโต้หรือแย้งสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งก็คือการแย้งกับสิ่ง ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าก็เท่ากับการแย้งกับมูลบทหรือความคิดที่มีอยู่เดิมนั่นเอง รูปภาษาที่ มักสังเกตได้คือ คำบอกปฏิเสธ *ไม่ ไม่ใช่ ไม่ได้* ปรากฏอยู่หน้าคำศัพท์ที่แสดง ความรู้สึกหรือแสดงทัศนทางลบ ซาไกใช้การปฏิเสธเพื่อโต้แย้งกับความคิดที่มีอยู่เดิม เกี่ยวกับลักษณะและมุมมองเกี่ยวกับซาไกที่สังคมมักจะมองพวกเขาในทางลบ เช่น ซาไกเหมือนสัตว์ประหลาด ซาไกเป็นคนป่าที่น่ากลัวดังนี้

ตัวอย่างซาโก

ตัวอย่างที่ 33: “กล่อม เข้าใจระบบสังคมที่มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ชาวซาโกไม่ใช่ลูกหมาตัวประหลาดที่คนอื่นจะพาไปกินผ้าเก็บเงินในงาน โดยได้รับค่าตอบแทนไม่คุ้มอายุ” (Suwanit 1988: 68)

ตัวอย่างที่ 34: “พวกชาวบ้านที่มาเอาน้ำผึ้งแล้วไม่ให้ตั้งค์ ถ้ากูใส่ยาพิษไว้แล้วก็ตายทั้งเพ แต่กูไม่ทำ” นั้น เป็นคำยืนยันของว็อง - กะแมน (Phanchan 1992: 42)

ตัวอย่างผู้เขียน

ตัวอย่างที่ 35: ท่านคงแปลกใจที่มันนิมียาพิษ แต่ไม่เคยมีใครเอามาใช้ฆ่ามนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าเขาจะโกรธใครแค่ไหน จะใช้ก็เพียงให้สัตว์เสียชีวิตตกลงมาเท่านั้น (Phanchan 1992: 31)

จากตัวอย่างข้างต้น การปฏิเสธเป็นกลวิธีทางภาษาที่ทั้งผู้เขียนและซาโกใช้ในการตอบโต้กับความคิดที่มีมาก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวกับการแสดงสภาพและการกระทำของซาโกที่ถูกมองในด้านลบในแง่มุมต่าง ๆ ซาโกปฏิเสธกับความคิดด้านลบในแง่ของการถูกมองเป็นตัวประหลาด และเป็นผู้กระทำในสิ่งที่ไม่ดี จึงสื่อด้วยการใช้คำปฏิเสธหน้าคำหรือข้อความที่แสดงความคิดที่สื่อไปในทางลบ ดังตัวอย่าง 33 - 34 ส่วนผู้เขียนก็ได้ใช้การปฏิเสธเพื่อโต้แย้งกับความคิดเดิมที่มองว่า ซาโกเป็นตัวตลก และมีอาวุธที่น่ากลัว ดังตัวอย่างที่ 35 ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่คนทั่วไปกระทำต่อซาโกนั้นเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ

ภาพตัวแทนมันนิ “ซาโก” ในวาทกรรมสารคดี

จากการวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาของวาทกรรมและกลวิธีทางภาษา สามารถสรุปภาพของมันนิ “ซาโก” ที่ปรากฏในวาทกรรมสารคดีได้ดังนี้

1) ซาโกเป็นผู้มีชีวิตผูกพันกับผืนป่า

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาโก เป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่กับป่า อยู่กับธรรมชาติมาตั้งแต่เล็ก ๆ ป่าคือบ้านอันอบอุ่นของซาโก ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์คำเรียกซาโก เช่น *เจ้าแห่งผืนป่า* *เจ้าแห่งสมุนไพรร* และการใช้อุปลักษณ์ เช่น *ธรรมชาติคือห้องเรียนอันน่าตื่นตะลึงของเด็กชาวมานิ*

2) ซาไกเป็นผู้ด้อยโอกาสและถูกเอาเปรียบจากสังคม

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไก เป็นผู้ที่ขาดโอกาสทางสังคมในสิทธิต่าง ๆ ที่มนุษย์พึงได้รับ เป็นผู้ที่ถูกเอาเปรียบจากคนส่วนใหญ่ และพร้อมยอมรับกับสภาพที่เป็น ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์คำเรียกซาไก การใช้รูปประโยค และการปฏิเสธ

3) ซาไกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไก เป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน มีการอพยพย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ไม่เป็นหลักแหล่ง ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับความเป็นอยู่เร่ร่อน

4) ซาไกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไก เป็นผู้มีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง

5) ซาไกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไก เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลโดยเฉพาะด้านปัญญาสุขภาพ ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล

6) ซาไกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพไปให้ผู้อ่านเห็นว่า ซาไก เป็นเหมือนสินค้าที่ทางราชการหรือชาวบ้านใช้เป็นจุดขายในการท่องเที่ยว ภาพนี้เห็นได้จากการใช้อุปลักษณฺ์ซาไกคือสินค้า

3. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของกลวิธีทางภาษา และภาพตัวแทนมันนิ ซาไก

กล่าวได้ว่ากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดีมีทั้งกลวิธีทางภาษาที่เหมือนและแตกต่างกันทำให้เกิดภาพตัวแทนที่เหมือนและต่างกันด้วย ดังนี้

3.1 ด้านกลวิธีทางภาษา

ด้านกลวิธีทางภาษาพบว่า ทั้ง 2 สื่อ มีกลวิธีทางภาษาที่ใช้เหมือนและต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6: เปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย และในวาทกรรมสารคดี

กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันไทย	กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในสารคดี
1. การเลือกใช้ศัพท์ 1.1 คำเรียก 1.2 การใช้บุรุษสรรพนาม 1.3 การใช้ศัพท์แสดงถึงลักษณะของซาไก - ความเจ็บป่วย - ความเป็นอยู่แร่ร้อน - ความเปลี่ยนแปลง 1.4 การใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก - การช่วยเหลือดูแล - การส่งเสริมพัฒนา	1. การเลือกใช้ศัพท์ 1.1 คำเรียก 1.2 การใช้ศัพท์แสดงถึงลักษณะของซาไก - ความเป็นอยู่แร่ร้อน - ความเปลี่ยนแปลง 1.3 การใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก - การช่วยเหลือดูแล
2. การใช้อุปลักษณ์	2. การใช้อุปลักษณ์
3. การใช้โครงสร้างประโยคที่ซาไกเป็นผู้รับผลประโยชน์	3. การใช้รูปประโยคกรรมวาจก
	4. การปฏิเสธ

จากตารางจะเห็นได้ว่ากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดีมีทั้งกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้เหมือนกันและแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แม้บางกลวิธีทั้งสองสื่อจะใช้เหมือนกัน แต่ก็มีทั้งที่สื่อความคิดตรงกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

3.1.1 กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้เหมือนกันและสื่อความคิดที่ตรงกัน ได้แก่

1) การใช้ศัพท์แสดงลักษณะของชาโกล ด้านความเปลี่ยนแปลง เป็นกลวิธีที่ปรากฏทั้งในหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในสารคดี สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาโกลที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น มีการตั้งถิ่นฐานที่เป็นหลักแหล่งมากขึ้น มีการนำของป่าไปแลกกับข้าวสารของชาวบ้านเพื่อนำมาใช้ดำรงชีพ มีการทำบัตรประชาชนเพื่อให้มีสิทธิสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เป็นต้น และกลวิธีนี้ก็ได้อธิบายตัวแทนที่ว่า “ชาโกลมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง” เช่น

“นายไมตรี อินทุสุต ผู้ว่าฯ ตรัง บอกว่า ปัจจุบัน
ชนกลุ่มเผ่าชาโกลบางกลุ่มปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิต
โดยทำที่อยู่อาศัยเป็นกระท่อม หันมาทำกินเป็น
หลักแหล่งมากขึ้น”

(Matichon 30 August 2011)

ในสารคดี ผู้บรรยายกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในป่าและในชุมชนกึ่งอำเภอมนัง ทำให้ชาวมานิเรียนรู้ที่จะนำเอาอุปกรณ์จากชุมชนมาใช้ ภาชนะใส่อาหารต่าง ๆ อุปกรณ์ทำกับข้าวและเบหมีกึ่งสำเร็จรูป ถูกนำมาใช้ในครัวเรือนเหมือนกับไฟแช็คที่ต่างจากการจุดไฟแบบดั้งเดิม

“ไอ้ มันนิ: พอเอามาจุดยาเส้นนี้ เราจุดได้เลย แบบ
เก่าต้องใช้เวลากว่าจะได้กิน บางครั้งก็จุดไม่ได้
ฝนตกหนัก ๆ ก็ทำไม่ได้ กว่าจะได้กินเด็ก ๆ ต้องนั่ง
รอลุ้นว่าไฟจะติดหรือเปล่า จะได้กินเมื่อไหร่”

(Brooks 2013)

2) การใช้ศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อซาไก ด้านการช่วยเหลือดูแล เป็นกลวิธีที่ปรากฏทั้งในหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในสารคดี สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของซาไกที่ยังต้องได้รับความช่วยเหลือดูแลจากผู้อื่น โดยเฉพาะด้านการรักษาพยาบาล กลวิธีทางภาษานี้ยังสื่อภาพตัวตนของซาไกที่ว่า “ซาไกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล” เช่น

“รอง ผวจ.สตูล ล้างทุกหน่วยงานลงพื้นที่
ช่วยเหลือชาวซาไก หลังพบเสียชีวิตจากโรคไข้
ไทฟอยด์ 2 ราย”

(Komchadluek 15 July 2013)

ธรรมชาติวิถีชีวิตของซาไก เมื่อเจ็บป่วยก็จะเก็บสมุนไพรในป่ามา รักษาโรค แต่เมื่อโลกเปลี่ยนไป ป่าไม้เริ่มถูกทำลาย ชีวิตที่ต้องมาสัมผัสกับชุมชน ภายนอกมากขึ้น การรักษาแบบเดิมจึงไม่เพียงพอกับโรคภัยต่าง ๆ ที่ทวีความรุนแรง มากขึ้น จึงส่งผลให้ซาไกต้องเป็นผู้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยเฉพาะจาก หน่วยงานภาครัฐ

3) การใช้อุปลักษณ์ เป็นกลวิธีที่ปรากฏทั้งในหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) และในสารคดี สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของซาไกที่เป็นเหมือนสินค้าของ การท่องเที่ยว หรือเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม เป็นกลุ่มคนที่แตกต่าง จากคนทั่วไป ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศให้ความสนใจมาเยี่ยมชม แม้แต่ใน สารคดีก็บรรยายถึงวิถีชีวิตของซาไกว่าเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว กลวิธีทางภาษา นี้อย่างสื่อภาพตัวตนของซาไกที่ว่า “ซาไกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว” ดังเช่น

“อบจ. ตรัง หนุนเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ สร้าง
จุดขายดึงดูดนักท่องเที่ยว มุตกิจกรรม ล่องแก่ง นั้ง
ช้าง ชมซาไก”

(Banmuang 23 January 2013)

“ปัจจุบันนายไข่และครอบครัวคือจุดดึงดูด
นักท่องเที่ยวของกิ่งอำเภอมะนัง ซึ่งกิจกรรม

ล่องแก่งที่ได้รับความนิยมอย่างมาก นักท่องเที่ยว
จะแวะชมวิถีชีวิตชาวมาลีขณะพักเหนื่อยระหว่าง
ทาง”

(Brooks 2013)

3.1.2 กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้เหมือนกันแต่สื่อความคิดที่ แตกต่างกัน ได้แก่

1) คำเรียก เป็นกลวิธีที่ปรากฏทั้งในหนังสือพิมพ์รายวันไทยและใน
สารคดี แต่มีความแตกต่างกันตรงจำนวนของคำเรียกที่ปรากฏ โดยในหนังสือพิมพ์
รายวันไทย คำเรียกที่ปรากฏมากที่สุดคือ ซาไก ซึ่งเป็นคำเรียกที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
ไม่พึงปรารถนา แต่ก็ เป็นคำที่สื่อกระแสหลักเลือกใช้ ซาไกจึงเป็นคำเรียกที่คนทั่วไป
รู้จักและใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ คำเรียกซาไกยังปรากฏคำอื่น ๆ เช่น *คนป่า คนป่า
ล่าสมัยพูดภาษาไทยไม่รู้เรื่อง* ซึ่งคำเรียกเหล่านี้สื่อภาพตัวแทนที่ว่า “ซาไกเป็นคนป่า
ล่าสมัย แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ” ส่วนในสารคดีคำเรียกที่ปรากฏมาก
ที่สุดคือ มั่นนิ เป็นคำที่สื่อทัศนคติในด้านบวก เพราะเป็นคำที่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ใช้เรียก
ตัวเองและอยากให้คนอื่นเรียกตนด้วยเช่นกัน ดังที่ไขกกล่าวไว้ว่า ไข (มั่นนิ): “อย่าเรียก
เราว่า ซาไก ให้เรียกเราว่า มั่นนิ” อีกทั้งยังมีคำเรียกอื่น ๆ ที่สื่อภาพในด้านบวก เช่น
เจ้าแห่งผืนป่า เจ้าแห่งสมุนไพร ซึ่งคำเรียกเหล่านี้สื่อภาพตัวแทนที่ว่า “ซาไกเป็นผู้ที่มี
ชีวิตผูกพันกับผืนป่า” และยังปรากฏคำเรียกที่ว่า *ชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาส คนด้อย
โอกาส* ซึ่งคำเรียกเหล่านี้สื่อภาพตัวแทนที่ว่า “ซาไกเป็นผู้ด้อยโอกาส”

2) การใช้ศัพท์แสดงถึงลักษณะของซาไก ด้านความเป็นอยู่เร่ร่อน
เป็นกลวิธีที่ปรากฏทั้งในหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในสารคดีแต่สื่อความคิดที่ต่างกัน
กล่าวคือ ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยจะสื่อภาพภาพความเป็นอยู่เร่ร่อน
ของซาไกว่า ไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน ส่งผลให้ขาดซึ่งสิทธิในสวัสดิการสังคม เช่น

*“วิถีชีวิตของชนเผ่าซาไก มีการอพยพย้ายถิ่น
บ่อยครั้ง ไม่ชอบคบหาสมาคม ยอมรับ หรือ
แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น ส่งผลให้กลุ่มเผ่า
ซาไกตกหล่นจากการสำรวจการจัดทำทะเบียน*

ราษฎรของหน่วยงานรัฐ และชาติลัทธิในสวัสดิการ
สังคม”

(Prachatai 2 May 2012)

ทั้งนี้ ในสารคดี “ความเป็นอยู่ที่เร่ร่อน” เป็นวิถีชีวิตตามธรรมชาติ
ของชาติพันธุ์ชาวกู๋ ที่มีชีวิตอยู่กับผืนป่า เป็นวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่ของชาวกู๋
ที่จะอพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัยอยู่เสมอ ที่แห่งหนึ่งอาจอยู่ 3 - 4 วัน หรือไม่เกิน
10 - 15 วัน ก็จะย้ายที่อาศัยด้วยเผือกมันหมดลง มีคนตายในหมู่บ้าน เมื่อถ่ายอุจจาระ
มาถึงบริเวณที่อยู่อาศัย หรือเมื่อคนภายนอกไปพบและเอ่ยขอลูกของเขา (Duangjan
1980: 14 - 15) ความเป็นอยู่เร่ร่อนจึงเป็นเรื่องปกติสามัญของชาวกู๋ ดังที่ไขกกล่าวไว้ว่า

“ไข (มันนิ): “อยู่แต่ละที่ไม่นาน เราอยู่ตรงนั้นสัก
ระยะก็ต้องย้ายไปที่อื่นเพราะหมดอาหารกิน”

(Brooks 2013)

ดังนั้น แม้กลวิธีทางภาษานี้จะสื่อภาพตัวแทนของชาวกู๋ที่ว่า “ชาวกู๋
เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่เร่ร่อน” แต่ก็มีนัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์
รายวันไทยจะเป็นภาพในแง่ลบ ส่วน “การเป็นผู้มีวิถีชีวิตที่เร่ร่อน” ในสารคดีกลับเป็น
ภาพธรรมดาสามัญตามวิถีชีวิตของชาวกู๋

3.1.3 กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้แตกต่างกัน ได้แก่

1) กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏเฉพาะในหนังสือพิมพ์รายวันไทย

1.1) กลวิธีการใช้ศัพท์แสดงถึงลักษณะของชาวกู๋ด้านความ
เจ็บป่วย โดยเสนอภาพของชาวกู๋ที่ป่วยเป็นโรคต่าง ๆ บางครั้งถึงกับเสียชีวิต ไม่
สามารถช่วยเหลือเยียวยาตัวเองได้ กลวิธีทางภาษานี้ยังสื่อภาพตัวแทนของชาวกู๋ที่ว่า
“ชาวกู๋เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล” เช่น “สตูลเร่งช่วยเหลือผู้ป่วยชาวกู๋
ป่วยแล้ว 1 ติดเชื้อ 5 วันระบาด” (Khaosod 4 June 2014)

แต่ในสารคดีจะไม่มีการเสนอภาพด้านนี้ เพราะจะมุ่งเน้นภาพด้านดีที่
ชาวกู๋มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ มีการใช้สมุนไพรต่าง ๆ รักษาโรค ดังที่ Suwanit (1988:
66) บรรยายในสารคดีว่า

“สมุนไพรของพวกราชาโกมีหลายชนิดทั้งยาขับ
ประจำเดือน ยาเสริมพลังทางเพศ ยาแก้ปวดเมื่อย
ยาแก้ริดสีดวงทวาร และยาแก้โรคอะไรต่อมิอะไรได้
สารพัดราวกับยาเทวดา ถ้าจะเรียกเขาว่า ‘เจ้าแห่ง
สมุนไพร’ ก็คงไม่ผิดนัก เพราะมีความรู้ความ
ชำนาญในเรื่องนี้เป็นพิเศษ และเชื่อมั่นในสรรพคุณ
ของเขามาก เขาจึงไม่นิยมใช้ยาแผนใหม่ และเมื่อ
เจ็บป่วยก็ไม่นิยมเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล”

(Suwanit 1988: 66)

**1.2) การใช้ศัพท์แสดงถึงการกระทำของผู้อื่นต่อชาโก ด้านการ
ส่งเสริมพัฒนา** ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ยังปรากฏกลวิธีทาง
ภาษาด้านการส่งเสริมพัฒนา สื่อให้เห็นภาพของชาโกที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นกลุ่ม
คนที่ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนา โดยเฉพาะในด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา และ
อาชีพ เพื่อชาโกจะได้มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น กลวิธีทางภาษานี้ยังสื่อภาพตัวแทนของชาโก
ที่ว่า “ชาโกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนา” เช่น

“กรมประชาสงเคราะห์ได้เข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน
ชาโก โดยรวมชาวชาโกให้มาอาศัยบริเวณเดียวกัน
สอนให้ทำอาชีพเลี้ยงตัวเอง เช่น ทำสวนยาง ปลูก
ผัก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น”

(Komchadluek 5 May 2010)

ทั้งนี้ กลวิธีนี้ไม่ปรากฏในสารคดีอาจเนื่องด้วยในสารคดีมุ่งเน้นภาพ
ของชาโกที่มีวิถีชีวิตกินอยู่กับธรรมชาติ และธรรมชาติคือห้องเรียนของเด็กชาโกอยู่
แล้วดังเช่น

“ธรรมชาติคือห้องเรียนอันน่าตื่นเต้นของเด็กๆ
มานิ เด็ก ๆ ถูกฝึกให้ทำอาหารล่าสัตว์ และดูแล
ตัวเองตั้งแต่วัยเยาว์”

(Brooks 2013)

1.3) การใช้โครงสร้างประโยคที่ซาไกเป็นผู้รับผลประโยชน์ เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ความเจริญต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามา ความสามารถและศักยภาพในการใช้ชีวิตของซาไกก็จะลดน้อยลงไปด้วย ซาไกจึงกลายเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการกระทำของผู้อื่นมากขึ้น กลวิธีทางภาษานี้ยังสื่อภาพตัวตนของซาไกที่ว่า “ซาไกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล” ดังเช่น

“สาธารณสุขจังหวัดสตูลและเหล่ากาชาดฯ
เดินทางไปยังที่พักอาศัยของเงาะป่า เพื่อหาทาง
ช่วยเหลือเยียวยา ได้นำข้าวสารอาหารแห้งไป
แจกจ่ายให้กับเงาะป่า”

(Thairath 17 July 2013)

สำหรับในสารคดีจะมุ่งเน้นว่าซาไกหากินกับเผือกมัน ค่าง สัตว์ต่าง ๆ ในป่า อาจมีบางครั้งที่บุคคลภายนอกนำของมาให้บ้าง ชีวิตการความเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่พวกเขาก็ยังคงเข้าป่าดำรงชีวิตหาของป่ามาดำรงชีพในแบบเดิมอยู่อีก ในสารคดีจึงไม่ปรากฏกลวิธีนี้ ดังเช่น

“ไซ้ (มันนิ): พอเราได้ค่างมา เราจะเรียกทุกคนให้
มาหมก มาทำอาหารและกินพร้อมกัน”

(Brooks 2013)

1.4) การใช้บุรุษสรรพนาม เป็นกลวิธีที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันไทย สะท้อนให้เห็นกรอบความคิดที่สำคัญประการหนึ่งคือการแบ่ง “พวกเขา” กับ “พวกเรา” กรอบความคิดนี้ปรากฏในการใช้บุรุษสรรพนาม “พวกเขา” “พวกเรา” เป็นการตอกย้ำว่า ซาไกเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่พวกเขาเดียวกับคนทั่วไปของสังคม โดยใน

สื่อกระแสหลักอย่างหนังสือพิมพ์มองว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศคือ “พวกเรา” ส่วนชาวกอ “พวกเขา” คือชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่อย่างพวกเรา ดังตัวอย่าง

“แม้พวกเขาจะเป็นเพียงชนเผ่า แต่เมื่ออยู่ในบ้านของเรา เราจะต้องให้ความดูแลเพื่อให้เขาพึงพอใจ และสามารถที่จะดำรงเผ่าพันธุ์ตามวิถีทางที่เขาต้องการ เราไม่ได้เข้าไปก้าวก่าย เข้าไปเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือวิถีชีวิตของพวกเขาแต่เราจะเข้าไปดูแลในสิ่งที่เขาขาดแคลนเท่านั้น”

(Dailynews 19 August 2010)

2) กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏเฉพาะในสารคดี

2.1) การใช้รูปประโยคกรรมวาจก การใช้ตัวอย่างกรรมในตัวอย่างข้างต้น ช่วยเน้นว่าชาวกออยู่ในฐานะ “ผู้ถูกกระทำ” ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในฐานะ “ผู้กระทำ” โดยที่ชาวกอไม่มีทางต่อสู้ได้ อยู่ในสภาพที่เป็นรอง กลวิธีทางภาษานี้ยังสื่อภาพตัวแทนของชาวกอที่ว่า “ชาวกอเป็นผู้ถูกเอาเปรียบจากสังคม” ดังเช่น

“จากสมาชิกของมันนิกกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่นิยมดื่มเหล้า...มีเหมือนกันที่ต้องดื่มเพราะหนีไม่ได้ เช่น ถูกชาวบ้านบังคับให้ดื่ม โดยเฉพาะกลุ่มร้องตามกาน”

(Phanchan 1992: 58)

ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นสิ่งตอกย้ำถึงความเป็นรอง เป็นกลุ่มชนที่ถูกเอาเปรียบจากคนส่วนใหญ่ของสังคม

2.2) การปฏิเสธ ในสารคดีซึ่งเป็นสื่อกระแสรองที่มุ่งเสนอภาพชาวกอในอีกด้านหนึ่งที่แตกต่างจากในสื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นสื่อกระแสหลัก ซึ่งในสารคดีชาวกอสามารถใช้เสียงของตนสื่อความคิดความรู้สึกของผู้ที่ถูกกระทำได้ พวกเขาพยายามปฏิเสธและต่อต้านกับความคิดที่สังคมกระทำหรือมองพวกเขาในแง่ลบ มอง

พวกเขาเหมือนไม่ใช่มนุษย์ กลวิธีทางภาษานี้ยังสื่อภาพตัวแทนของชาโกที่ว่า “ชาโกเป็นผู้ถูกเอาเปรียบจากสังคม” ดังตัวอย่าง

“กล่อม (มันนี่): ชาวชาโกไม่ใช่ลูกหมาตัวประหลาด
ที่คนอื่นจะพาไปกินผ้าเก็บเงินในงาน โดยได้รับ
ค่าตอบแทนไม่คุ้มอาย”

(Suwanit 1988: 68)

กลวิธีทางภาษาที่เหมือนและแตกต่างกันทั้งหมดในข้างต้น ล้วนประกอบสร้างภาพตัวแทนที่เหมือนและต่างกันในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) และในวาทกรรมสารคดีดังนี้

3.2 ด้านภาพตัวแทนมันนี่ “ชาโก”

ด้านภาพตัวแทนพบว่าสื่อทั้ง 2 ปรากฏภาพตัวแทนชาโกทั้งที่เหมือนและต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7: เปรียบเทียบภาพตัวแทนมันนี่ ชาโก ที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดี

ภาพตัวแทนที่มันนี่ ชาโก ปรากฏใน วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย	ภาพตัวแทนมันนี่ ชาโก ที่ปรากฏใน วาทกรรมสารคดี
ภาพตัวแทนที่ปรากฏตรงกัน	
1. ชาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน	1. ชาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน
2. ชาโกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง	2. ชาโกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง
3. ชาโกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ ดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพ ชีวิต	3. ชาโกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ ดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพ ชีวิต
4. ชาโกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว	4. ชาโกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว

ตารางที่ 7: เปรียบเทียบภาพตัวแทนมันนี ซาโก ที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดี (ต่อ)

ภาพตัวแทนที่มันนี ซาโก ปรากฏใน วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย	ภาพตัวแทนมันนี ซาโก ที่ปรากฏใน วาทกรรมสารคดี
ภาพตัวแทนที่ปรากฏต่างกัน	
5. ซาโกเป็นคนป่าล่าสมัย	5. ซาโกเป็นผู้มีชีวิตผูกพันกับผืนป่า
	6. ซาโกเป็นผู้ด้อยโอกาสและถูกเอาเปรียบจากสังคม

จากตารางข้างต้น ภาพตัวแทนที่เกิดจากการประกอบสร้างผ่านภาษาที่ปรากฏทั้งในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดี สะท้อนให้เห็นบางแง่มุมที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ภาพตัวแทนที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นภาพในด้านลบ ได้แก่ ซาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน ต้องได้รับการดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นสินค้าของการท่องเที่ยว และเป็นคนป่าล่าสมัย แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ อีกทั้งยังปรากฏภาพของซาโกที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อให้เข้ากับสังคมปัจจุบันที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป

ด้านวาทกรรมสารคดี ปรากฏภาพตัวแทนของซาโกแตกต่างไปจากภาพตัวแทนที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์เสนอ ซึ่งเป็นภาพในแง่บวก คือ ซาโกมีชีวิตที่ผูกพันกับผืนป่า มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เร่ร่อนตามธรรมชาติ แต่ภาพตัวแทนอื่น ๆ ของซาโกที่ปรากฏก็ยังเป็นภาพในด้านลบ กล่าวคือ ซาโกเป็นผู้ด้อยโอกาส ถูกเอาเปรียบจากสังคม เป็นผู้ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว

4. มັນนิ ซาโก: ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ

Ethnic identity and marginalization (2003: 2 - 3) กล่าวว่า ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ เป็นกระบวนการสร้างพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วม (collective identity) ประเภทหนึ่งซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามลำพัง หากแต่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ระบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม บ่อยครั้งที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวดำเนินไปแบบทวิลักษณ์ ที่ถูกจัดให้ปฏิสัมพันธ์กันแบบคู่ตรงข้าม โดยที่ฝ่ายหนึ่งครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น การสร้างเส้นแบ่งระหว่างความเป็นชนส่วนใหญ่กับชนส่วนน้อย การขีดพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วม ไม่เพียงแต่เป็นการรวมเอาพวกที่เหมือนกันเข้าด้วยกันเท่านั้น หากยังเป็นการพยายามเปลี่ยนอัตลักษณ์ชายขอบที่แตกต่างให้เหมือนกับสังคมศูนย์กลาง ในแง่นี้ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบจึงไม่ใช่กระบวนการทางสังคมหรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กลุ่มชนที่มีอำนาจเหนือกว่ากำหนด สร้าง ตีตรา และใช้สิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ร่วมในฐานะที่เป็นอัตลักษณ์สากล และจัดกลุ่มที่ไม่เหมือนให้เป็นอัตลักษณ์ชายขอบที่ถูกทำให้กลายเป็นสิ่งไม่มีตัวตน ไม่มีความสำคัญ หรือกระทั่งถูกตีตราว่าเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างปัญหา

ซาโก เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ถูกสร้างให้มียุทธศาสตร์ถึงความเป็นชนส่วนน้อย ถูกผลักให้ออกห่างไปยังชายขอบ อันเป็นทิศทางตรงกันข้ามกับศูนย์กลาง เนื่องจากมีคุณลักษณะที่ไม่เข้ากับหรือเข้ากันไม่ได้กับกรอบของชนส่วนใหญ่ ภาพตัวแทนของซาโก ที่ถูกเสนอทั้งในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดีที่มองว่า ซาโกเป็นคนป่าล้าสมัย ซาโกมีชีวิตที่เร่ร่อน ซาโกเป็นผู้ด้อยโอกาส ซาโกต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากคนส่วนใหญ่ในประเทศ ซาโกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว ฯลฯ ภาพตัวแทนต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นกรอบความคิดที่สำคัญประการหนึ่งคือการแบ่ง “พวกเขา” กับ “พวกเรา” กรอบความคิดนี้ยังปรากฏในการใช้บุรุษสรรพนาม “พวกเขา” “พวกเรา” ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย เป็นการตอกย้ำว่า “ซาโก” เป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่พวกเดียวกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นชาติพันธุ์ชายขอบ แม้ในวาทกรรมสารคดีจะปรากฏภาพตัวแทนของซาโกที่เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับผืนป่า แต่ก็ยังบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ของซาโกที่แตกต่างจากการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมือง สิ่งเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์การรักษาความเป็น

ตัวตนหรืออัตลักษณ์ของกลุ่มตนเองซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชนส่วนใหญ่ในประเทศก็ย่อมประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชนกลุ่มน้อยชาวกู

นอกจากนี้ ภายใต้อุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่ง Raksasat (et al.) (2000: 32 - 38) ได้สรุปหลักการและอุดมการณ์ของประชาธิปไตยในด้านสิทธิของประชาชนว่าหน้าที่หลักของรัฐบาล คือ ส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาค ภารดรภาพของพลเมือง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลให้หลักประกัน และคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพเหล่านั้นอย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่สำคัญ ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในสายตาของกฎหมาย และควมมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ฯลฯ

ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดีช่วงแรกพบว่าประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนยังไม่สำคัญ แต่ต่อมามีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการได้รับสิทธิในการทำบัตรประชาชน และสิทธิด้านอื่น ๆ ของชาวกู ที่มีสิทธิเท่าเทียมกับคนทั่วไปของสังคม ซึ่งต่อมารัฐบาลก็พยายามให้สิทธิที่เท่าเทียมแห่งความเป็นมนุษย์แก่ชาวกูให้ทั่วถึง ดังตัวอย่าง

“วันนี้เป็นโอกาสของชนเผ่าชาวกูหรือมานิ ชนเผ่า
เจ้าของเทือกเขาบรรทัดที่แท้จริง มีบัตรประชาชน
ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่กับชีวิต”

(Banmuang 9 September 2011)

“เงาะป่าชาวกูเทือกเขาบรรทัดตรง จากป่าสู่ต้น
ตระกูล ‘ศรีปะเหลียน’”

(Matichon 30 August 2011)

นอกจากนี้ จากภาพตัวแทนที่ปรากฏ เช่น ชาวกูเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล ชาวกูเป็นผู้ที่ต้องได้รับการพัฒนา ชาวกูเป็นผู้ด้อยโอกาส ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ก็พยายามให้ความช่วยเหลือดูแล ส่งเสริมและพัฒนาชาวกูในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีสิทธิด้านสวัสดิการต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น

หลังจากอำเภอปะเหลียนทำบัตรประชาชนให้
ชนเผ่าชาวกู หรือมานิ กลุ่มนายสัง ซึ่งขึ้นทะเบียน
ไว้ 40 คน มาขอรับบัตรประชาชน 34 คน ในวันที่
ได้รับมอบยังชีพจากสภาภาษาชาวไทย ทางกำนัน
ตำบลปะเหลียนและอำเภอปะเหลียนเลี้ยงอาหาร
ชนเผ่าชาวกูและผู้ที่มีร่วมงานกันครบทุกคน
(Banmuang 9 September 2011)

อย่างไรก็ตาม Phothisan (2013: 10) กล่าวว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ
สถานการณ์และสถานภาพของมานิในปัจจุบัน มานิมีประชากรทั้งสิ้นในเทือกเขา
บรรทัดประมาณ 300 คน แต่มีบัตรประชาชนหรือเอกสารสิทธิ์ที่แสดงถึงความเป็น
พลเมืองไทยเพียงแค่ 50 คน มีผู้อ่านออกเขียนได้ 8 คน และกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถม
อีก 3 คน นอกจากนั้นไม่มีใครอ่านออกเขียนได้หรือรู้หนังสือเลย ในขณะที่คนที่ได้
เอกสารสิทธิ์ไปก็กำลังจะกลายเป็นฐานในการซื้อขายเสียงในการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น
การศึกษาที่เหมาะสมก็ยังไม่มีการดำเนินการใด ๆ สิทธิทางวัฒนธรรมใด ๆ ก็เป็น
อุดมคติเกินไป ส่วนเรื่องปากท้องหรือความมั่นคงทางอาหารกลับกลายเป็นช่องทางใน
การหาผลประโยชน์เข้าตัวของนักการเมืองท้องถิ่นที่ยักยอกงบประมาณในการจัดหา
อาหารให้กับมานิบางกลุ่มเข้ากระเป๋าตัวเอง

นอกจากการพยายามช่วยเหลือและพยายามให้ชาวกูได้รับสิทธิต่าง ๆ อันพึง
ได้ องค์กรรัฐยังเข้าใจว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิต
และวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน โดยเฉพาะชาวกู รัฐ
พยายามผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิต “เงาะป่าชาวกู” โดยการจัดรวบรวมชาวกู
ให้มารวมตัวกันและจัดให้มีการท่องเที่ยว “ชมเงาะ” มีกิจกรรมการโชว์เป่าลูกดอก
และขายยาสมุนไพร นักท่องเที่ยวหลายคนดันดันมาดู “ของแปลก” ในขณะที่วิถีชีวิต
ในการล่า การเก็บหาของป่า แทนที่มาจากเงินทองที่ใช้จับจ่ายใช้สอย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่รู้
ระบบบัญชี หรือค่าเงินด้วยซ้ำ ภาพตัวแทนของชาวกูอีกแง่มุมหนึ่งคือ “เป็นเหมือน
สินค้าของการท่องเที่ยว” ดังตัวอย่าง

*“ปัจจุบันนายไขและครอบครัวคือจุดดึงดูด
นักท่องเที่ยวของกิ่งอำเภอมะนัง ซึ่งกิจกรรมล่อง
แก่งที่ได้รับความนิยมอย่างมาก นักท่องเที่ยวจะ
แวะชมวิถีชีวิตชาวมานิขณะพักเหนื่อยระหว่าง
ทาง”*

(Brooks 2013)

อย่างไรก็ตาม ก็มีชาโบบางคนที่พยายามต่อต้านการถูกใช้เป็นจุดดึงดูดหรือถูก
ให้เป็นตัวตลก เรียกเสียงหัวเราะแก่คนดู เพราะมองว่าตนก็มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
เท่าเทียมกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น

*“กล่อม (มันนิ) เข้าใจระบบสังคมที่มนุษย์ทุกคนมี
ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน...ชาวซาไก
ไม่ใช่ลูกหมาตัวประหลาดที่คนอื่นจะพาไปกินผ้า
เก็บเงินในงาน โดยได้รับค่าตอบแทนไม่คุ้มอาย”*

(Suwanit 1988: 68)

เสียงของกล่อมยังคงเป็นเสียงเล็ก ๆ ที่แม้จะพยายามแต่ก็ดูเหมือนต่อต้านกับ
อำนาจที่สูงกว่าไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็อำนาจรัฐหรืออำนาจของค่าตอบแทนที่หากได้รับ
อย่างคุ้มค่าก็อาจจะไม่พยายามต่อต้านกับสิ่งที่ถูกให้กระทำ กล่าวได้ว่า ชาโบบาง
สามารถจัดการหรือต่อรองอะไรกับใครได้ สิ่งนี้เรียกว่ากระบวนการถูกทำให้เป็น
ชายขอบของ ชาโบบางที่ดำรงอยู่ภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
นอกจากนี้ ภาพของชาโบบางที่ดูเหมือนจะเป็นภาพในแง่ดี คือ “ชาโบบางมีวิถีชีวิตที่
เปลี่ยนแปลง” กล่าวคือชาโบบางมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองเพื่อให้เข้ากับสังคม
ส่วนใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยที่เป็นหลักแหล่ง การมีบัตร
ประชาชน ฯลฯ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นความพยายามของศูนย์กลางอย่าง
หนึ่งในการเข้ามาควบคุมและจัดการระเบียบใหม่ให้กับสังคมในชายขอบ อีกทั้งชาย
ขอบก็พยายามปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนในสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ
และสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปท่ามกลางความจับจองเป็นเจ้าของในพื้นที่ป่าของชาวบ้าน

และความเป็นไปของสังคมโลกที่พัฒนาอย่างรวดเร็วไปทุกขณะ ดังในสารคดีครอบครัวศรีธารโตเมื่อคนป่ามาอยู่เมือง (Suwanit 1988: 59) ที่ว่า การรวมกลุ่มตั้งรกรากเป็นหมู่บ้านซาไกเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อ 10 กว่าปีมานี้ โดยทางนิคมสร้างตนเองธารโต จังหวัดยะลา เข้ามาสนับสนุนจัดสรรพื้นที่ทำกินให้ ตลอดจนสร้างบ้านเรือนให้พวกเขาอยู่อาศัยอย่างสะดวกสบาย ซาไกกว่า 40 ชีวิตจึงหยุดอดีตที่เคยเป็นคนจรรอนไพรไว้เพียงเท่านี้ แม้ว่าในป่าแถบพัทลุง ตรัง สตูล ปัตตานี และนราธิวาส จะยังมีซาไกบางกลุ่มที่ยังเร่ร่อนอาศัยหากินตามป่าตามลักษณะนิสัยที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ

ภาพตัวแทนต่าง ๆ ของซาไกที่ปรากฏทั้งในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดี อีกทั้งการพยายามให้สิทธิสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ของรัฐแก่ซาไก หรือการปรากฏสรรพนาม “พวกเขา” “พวกเรา” สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนตอกย้ำว่าชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยซาไกยังคงถูกขีดเส้นพรมแดนให้เป็นกลุ่มชนชายขอบของประเทศ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพตัวแทนของมันนิ “ซาไก” ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทยและวาทกรรมสารคดี โดยมุ่งตอบคำถาม กลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและวาทกรรมสารคดีใช้ในการนำเสนอภาพตัวแทนของมันนิ ซาไก ภาพตัวแทนที่ปรากฏ และความสัมพันธ์ระหว่างภาพตัวแทนของมันนิ ซาไก กับความเป็นชาติพันธุ์และชายขอบ ผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบสร้างวาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทยใช้กลวิธี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้อุปลักษณ์ และ 3) การใช้โครงสร้างประโยคเพื่อสื่อความหมาย สำหรับในวาทกรรมสารคดีผู้ประกอบสร้างใช้กลวิธี 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้รูปประโยค และ 4) การปฏิเสธ

ภาพตัวแทนของซาไกในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ได้แก่ 1) ซาไกเป็นคนป่าล้าสมัย แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ 2) ซาไกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน 3) ซาไกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง 4) ซาไกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 5) ซาไกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว สำหรับ

ภาพตัวแทนของชาโกในวาทกรรมสารคดี ได้แก่ 1) ชาโกเป็นผู้มีชีวิตผูกพันกับผืนป่า 2) ชาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน 3) ชาโกมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง 4) ชาโกเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล 5) ชาโกเป็นผู้ด้อยโอกาสและถูกเอาเปรียบจากสังคม และ 6) ชาโกเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว

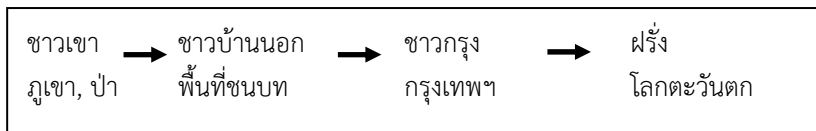
ภาพตัวแทนที่เกิดจากการประกอบสร้างผ่านภาษาที่ปรากฏทั้งในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยและในวาทกรรมสารคดีสะท้อนให้เห็นบางแง่มุมที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ภาพตัวแทนที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นภาพในด้านลบ เช่น *ชาโกเป็นผู้มีชีวิตที่เร่ร่อน ต้องได้รับการดูแล ต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนา เป็นสินค้าของการท่องเที่ยว เป็นคนป่าล่าสมัย* ในวาทกรรมสารคดีปรากฏภาพตัวแทนของชาโกทั้งในด้านบวก เช่น *ชาโกมีชีวิตที่ผูกพันกับผืนป่า มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เร่ร่อนตามธรรมชาติ และด้านลบ เช่น ชาโกเป็นผู้ด้อยโอกาส เป็นผู้ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล เป็นผู้ถูกเอาเปรียบจากสังคม และเป็นสินค้าของการท่องเที่ยว* ภาพตัวแทนของมันนิ ชาโก สัมพันธ์กับความเป็นชาติพันธุ์และชายขอบ กล่าวคือ ชาโก เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ถูกสร้างให้มีนัยหมายถึงความเป็นชนส่วนน้อย ถูกผลักให้ออกห่างไปยังชายขอบอันเป็นทิศทางที่ตรงกันข้ามกับศูนย์กลางหรือชนส่วนใหญ่ของประเทศ

อภิปรายผลการศึกษา

คำเรียก “ชาโก” เป็นเหมือนตัวแทนวาทกรรมกระแสหลักอย่างหนังสือพิมพ์รายวันไทย เพราะเป็นคำเรียกที่ปรากฏความถี่สูงสุดในวาทกรรมนี้ ส่วนคำเรียก “มันนิ” เป็นเหมือนตัวแทนวาทกรรมสารคดี เพราะปรากฏความถี่สูงสุดในสารคดีเช่นกัน คำเรียก “มันนิ” เป็นคำที่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ใช้เรียกตัวเอง และอยากให้คนอื่นเรียกตนว่า “มันนิ” เช่นกัน เพราะ มันนิ หมายถึง มนุษย์ ส่วน ชาโก นั้น หมายถึง ป่าเถื่อน อย่างไรก็ตาม เมื่อ “ชาโก” เป็นคำที่สื่อกระแสหลักอย่างหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อที่มีความแพร่หลายและมีบทบาทอย่างมากในสังคมเลือกใช้ คนส่วนใหญ่จึงรู้จักคุ้นเคยกับชาติพันธุ์นี้ในชื่อ “ชาโก” แม้อาจจะเป็นคำที่ชนกลุ่มนี้ไม่พึงปรารถนาก็ตาม ภาพตัวแทนของชาโกที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย และในสารคดี ปรากฏทั้งภาพที่เหมือนและภาพที่แตกต่างกัน โดยภาพตัวแทนชาโกที่ปรากฏใน

วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยเกือบทั้งหมดเป็นภาพตัวแทนในด้านลบ สื่อให้เห็นว่าวาทกรรมกระแสหลักกำลังเสนอภาพตัวแทนของชาวกว๊าน เป็นชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคม พวกเขาไม่มีความเป็นอยู่ที่ล้ำสมัย ต้องได้รับความช่วยเหลือดูแล ต้องได้รับการพัฒนา ฯลฯ ส่วนในวาทกรรมสารคดีมีทั้งภาพในด้านบวก เช่น ชาวกว๊านมีชีวิตที่ผูกพันกับผืนป่า มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง และภาพในด้านลบ เช่น ชาวกว๊านเป็นผู้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือดูแล เป็นผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าสารคดีจะพยายามเสนอภาพของชาวกว๊านในแง่บวก แง่ที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลักอย่างหนังสือพิมพ์ แต่ท้ายที่สุดแล้วชาวกว๊านก็ยังคงถูกมองเป็นคนอื่น ที่ไม่ใช่พวกเดียวกับชนส่วนใหญ่ของประเทศ แม้ทางรัฐบาลจะพยายามให้ความช่วยเหลือดูแล ส่งเสริมและพัฒนาชาวกว๊านในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีสิทธิด้านสวัสดิการต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ก็ยังทำได้ไม่ทั่วถึง และยังเป็นภาพที่ตอกย้ำว่าพวกเขาเป็นอีกชนชั้นหนึ่งที่ไม่เคยมีสถานภาพเท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ของประเทศมาก่อน ภาพตัวแทนต่าง ๆ ของชาวกว๊านที่ปรากฏทั้ง 2 สื่อ ยิ่งเน้นย้ำความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบที่ถูกขีดเส้นแบ่งด้วยการสถาปนาความเป็นศูนย์กลางทางสังคม วัฒนธรรม และความรู้ของสังคมไทยพื้นราบที่แตกต่างไปจากสังคมของชนกลุ่มน้อยอย่างชาวกว๊าน การขีดเส้นพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วมไม่เพียงแต่เป็นการรวมเอาพวกที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน หากยังเป็นการพยายามเปลี่ยนอัตลักษณ์ชายขอบที่แตกต่างให้เหมือนกัน สังคมศูนย์กลาง ชาวกว๊านจึงปรากฏภาพตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับสังคมศูนย์กลางที่พยายามเปลี่ยนความต่างให้เป็นความเหมือน

กล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยนั้น ยังเป็นกลุ่มชนชายขอบ มีอัตลักษณ์ภาพแทนที่ยังคงเป็นคนอื่นในสังคมไทยเรื่อยมา แม้จะเป็นการศึกษาในแนววัฒนธรรมชุมชนที่พยายามเข้าถึง หรือสะท้อนความเป็นชุมชนอย่างตรงไปตรงมา แต่ผลผลิตจากกระบวนการนำเสนอของผู้เขียนก็ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างภาพเสมือนจริงให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ หรือแนวคิดชาติพันธุ์นิพนธ์ที่มุ่งระบุ และจำแนกผู้คนตาม “ตัวชี้วัด” ทางอัตลักษณ์ พยายามนิยามคุณสมบัติภายในหรืออัตลักษณ์ที่แท้จริงของกลุ่มชน ก็ยังคงมีนัยของความห่างไกลจากความศิวิไลซ์ ดังระดับของความศิวิไลซ์และความเป็นสมัยใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 ระดับของความศิวิไลซ์และความเป็นสมัยใหม่
(Winichakul 2000 2017: 34)

หากพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ม้งนิ “ซาไก” ตามระดับความศิวิไลซ์ จะเห็นว่าจัดอยู่ในระดับต่ำที่สุด อยู่ในกลุ่มเดียวกับชาวเขา เนื่องด้วยวิถีชีวิตอยู่กับภูเขา ป่า เช่นเดียวกัน และยังมีคำเรียกว่า “เงาะป่า” “ลูกป่า” “ชาวป่า” กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างวาทกรรม โดยเฉพาะวาทกรรมสื่อกระแสหลัก มีบทบาทสำคัญยิ่งที่ทำให้ผู้เสพล้อยตามความคิด หรือมุมมองที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ ดังที่ Charoensin-o-larn (1999: 4) ได้กล่าวถึง วาทกรรมไว้ว่า “วาทกรรมทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง”

นับเป็นเรื่องน่าเสียดายที่ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อันเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นเฉพาะของกลุ่มชน กลับถูกมองเป็นความแปลกแยก ความเป็นอื่น และห่างไกลจากความศิวิไลซ์

References

- Angkapanichkit, J. (2014). *Kān wikhr̥ khōkhwām* [Discourse Analysis]. Bangkok: Thammasat University Press.
- Boonyasaranai, P. (2003). *Chon phao 'ākhā: phāplak thī thūk sāng hai sokkaprok lālang tē dungdūt čhai* [Akha people: an image that is made dirty, lagging but attractive]. Bangkok: Plan Printing.
- Brooks, J. (2013). *Sā kai* [Sakai]. Retrieved February 15, 2015, from <https://www.youtube.com>.
- Charoensin-o-larn, Ch. (1999). *Wāt kammakān phatthanā: 'amnāt khwāmru khwām čhing 'ēkkalak læ khwāmpen 'ūr̄n* [Development Discourse Power Knowledge truth Identity and Otherness]. Bangkok: Research and Development Center, Krirk University.
- Choenkwan, Ph. (2006). *Kānsūsān khōng klum sā kai thī yāi thinthān māsū chumchon mīrang nai kān prap tua læ kān sadēng'attalak hēng chātthiphan* [Communication for adaptation and identity presentation of Sakais indigenous immigrating to town community] (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Chulalongkorn University, Bangkok. Suwanit, Pr. (1988). *Khr̥p khr̄a sā kai mūr̄a khon pā mā yū mūr̄ang* [Sakai family when the savage came to town]. *Sarakadee*, 38(4), 52 - 71.
- Duangjan, P. (1980). *Sā kai: čhao hēng khun khao læ samunphrai* [Sakai: Master of the mountains and herbs]. Bangkok: Office of the National Culture Commission, Ministry of Education.
- Hongladarom, Kr. (2000). *Parit chēt kēokap chonklumñōi nai prathēt Thai: kānsuksā khwāmsamphan rawāng phāsā kap 'udomkān* [Discourses on ethnic minorities in Thailand: a study of the relationship between form and meaning]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Komprasit, M. (2010). *Kānsuksā prīapthīap withīkān bōk wēlā nai phāsā Thai Krung Thēp kap phāsā sā kai 'ēn thī 'amphē pā bōn čhangwat Phatthalung* [A comparative study of temporal expressions in Bangkok Thailand Sakai Taenaen at Pa Bon district, Phatthalung province] (Master's thesis, Silpakorn University).

- Kunnuwong, S. (2013). *Māni* [Mani]. Retrieved February 15, 2015, from <https://www.youtube.com>.
- Luangaram, P. (2003). *Attalak chāttiphan læ khwāmpen chāi khōp* [Ethnic identity and marginalization]. Bangkok: Plan Printing.
- Mukdawijitra, Y. (2005). *‘ān watthanatham chumchon* [Read community culture]. Bangkok: Fah Deaw Kan.
- Phakdeephasuk, S. (2018). *Khwāmsamphan rawāng phāsā kap ‘attalak læ nēothāng kānnam māsuksā phāsā Thai* [The Relationship between Language and Identity and Ways to Study Thai]. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Phanchan, Y. (1992). *Chīwit dang fan thī thūakkhao banthat* [Life is like a dream in the Banthat mountain range]. Bangkok: Art literature.
- Panpothong, N. (2013). *Wāt kam wikhrō chāng wi phāk tām nēo phāsāsāt* [Critical Discourse Analysis based on linguistics]. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Photchanānukrom plē phāsā* [Translate dictionary]. (2015). Retrieved February 26, 2015, from <http://th.w3dictionary.org/index>.
- Phothisan, Ch. (2013). *Klum chāttiphan māni (sā kai) kap kān khao sū prachākhom ‘Āsīan* [Mani Ethnic Group (Sakai) and the entry into ASEAN]. Nakhon Pathom: Center for the Study of Language and Culture in Crisis Mahidol University.
- Raksasat, A. (et al). (2002). *Prachāthipatai ‘udomkān lakkān læ bāpyāng kān pokkrōng lāi prathēt* [Democracy, ideology, principles and precedents of governance of many countries]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Ritthaphirom, B. (2005). *Nāyoknang ngo sē mang phāk tai* [Mr. Kanang Ngo Semang, southern region]. Bangkok: Bhannakij.
- Silapasan, U, Phraya. (2005). *Lak phāsā Thai* [Thai language principles]. Bangkok: Thai Watana Panich.
- Suriya, Th. (2011). *Khwāmsamphan rawāng phāsā kap phāp tūathān khōng nakthōt prahān læ kān prahān chīwit nai nangsūphim rāi wan Thai* [The relationship between language and representations of death - row inmates and executions in Thai newspapers] (Master’s thesis, Silpakorn University).

- Winichakul, Th. (2000). *Khon 'uñ nai phūn din ton kāndānthāng kap kān čhamnāek chāttiphan khōng rātsadōn Sayām tām thin thān rawāng Phō.Sō. sōngphansīrōiyīsippāet - sōngphansīrōi hāsipsām* [The Other Within: Travel and Proto - Ethnography in Siam 1880 - 1920]. London: Curgon Press.
- _____. (2017). *Khon Thai/khon 'uñ* [Thai people/others]. Nonthaburi: Fah Deaw Kan.